EESTI PÄEVA-LEHT

ESTNISKA DAGBLADET

Laupäeval, 13. jaanuaril 1973

Nr. 3 (3791) 15. aastakäik

Võitlus keelatud kirjandusega ja trükistega Venes

Vaatamata köikidele takistustele, läbiotsimisele ja piinlikule valvele, ei ole Kreml suutnud täielikult takistada vaba kirjasõna imbumist raudeesriide taha. Nagu N. Liidus ilmuv põrandaalune Kroonika jutustab, tõendavad seda ka need leiud, mida KGB oma läbiotsimistel on viimasel ajal teinud. Need, kelle juures läänest pärinevat materjali on leitud, on saadetud vangilaagritesse või pandud vangi. Vangistatute hulgas nimetatakse m.h. ka eestlast Gunnar Roodet, kes olevat määratud saatmisele Siberisse vangilaagrisse.

Edasi jutustab Kroonika, et Moskvas vangistati 12. septembril ökonomist V. Krasin, kelle juurest läbiotsimisel leiti kaks eksemplari Kroonikat.

Tema abikaasa juurest leiti põranda alla peidetuna "Dr. Zhivago", Solzhenitsõni ühe raamatu ja Martshenski kuulsa paljastusteose "Minu ülestunnistused". V. Krasin on korduvalt istunud vangis ja sinna viidi ta koos naisega ka nüüd.

J. Juhnovets, kes õppis Moskva ülikoolis ajakirjandusala 4. kursusel, visati 1958.a. ülikoolist välja selle eest, et ta oli kõnelnud teemal "Millest ma soovin vabaneda..." Ta vangistati, istus orjalaagris, vabastati aja äraistumise järele, kuid ei võimaldatud õpingute jatkamist ega ka võimetekohast tööd. Noormees töötab lihttöölisena, viimati laadimistöölisena.

Ka piiri ületamise katseist on järjekindlalt teateid. Nii tahtis salaja läände pääseda kunstnik E. Pashin. Ta tabati ja sai 8 aastat. V. Timofejev, kes sõdurina teenis Ida-Saksas, Portsamis, tahtis koos teiste sõduritega pääseda üle piiri läände, tabati, ja sai ka 8 aastat. Madrus L. Trepov tahtis põgeneda Maltas, sadamas viibinud Vene laevalt, milline katse ebaõnnestus. Mees sai 12 aastat.

R. Semenjuk, kes 1950.a. õmisteti 25 a. orjalaagrisse osavõtu pärast Ukraina vabadusvõitlejate armeest, tegi orjalaagris põgenemiskatse. Ta tabati ja sai selle eest lisa 3 aastat. Ukrainlane Fabisharski, kes oli saksa okup. ajal teeninud kohalikud politseis, avastati ja sai 15 a. orjalaagrit.

Järg. lhk. 11

Eesti arsti ettepanek:

TESTAMENT LAHENDAGU AJUSURMA

Dotsent Ilmar Sulg, ülemarst Helsingborgi haiglas, äratab rahvusvahelist tähelepanu oma ettepanekuga n.ü. ajusurma-probleemi lahendamiseks. Ta leiab, et moodne ühiskond on sattunud paradoksaalsesse olukorda, kus ühelt poolt "sotsiaalsetel põhjustel" pubatakse hävitada arenevat inimelu abortide näol, teiselt poolt aga ei lubata intensiivravi katkestada, kui inimese aju on lõpetanud funktsioneerimise ja ta on n.ü. ajusurnud. Dr. Sulg tahab probleemi ajusurmaga lahendada erilise testamendi kaudu, millise ta enda kohta on teinud ja Sotsialstyrelsenile tutvumiseks saatnud. Selle testamendiga langeb vastutus patsiendile endale.

Praegu seisnebki nimelt probleem selles, kuidas seadusandlikul teel muuta senist surma-mõistet, mis m.h. moodsa kirurgia arengu tõttu teeks võimalikuks organite siirdistutamised.

Dr. Sulgi ettepanekut on puudutatud ka roolsi Läkartidningen ja rahvusvaheline World Medical Journal, samuti paljud päevalehed.

Dr. Ilmar Sug on tetavasti juba mõnda aega nõudnud ajusurma-mõiste aktsepteerimist ja testamendi-aktsioon on loogiliseks järelduseks, et selle kaudu küsimust kiiremini lahendada.

— See on tõsiselt mõeldud provokatiivne katse minu poolt, ütleb dotsent Sulg. Sel viisil on võimalik saavutada surma mõiste täpsustamist seadusandluses ja nii, et ajusurm aktsepteeritakse.

Sulg kirjutab oma testamendis:

— Minu kindlaks sooviks on, et kui mind peaks tabama õnnetus, haigus või muud sarnast, siis ravi katkestataks niipea, kui minu aju surma diagnoosi on pannud vähemalt kaks arsti. Köik meditsiiniline ravi väljaspool seda inimliku elu ülimat piiri on mõttetu ja vastu arsticetikat.

Dr. Sulg märgib, et ta on olnud kontaktis testamendi suhtes ka juristidega, kes aga on avaldanud kahtlust, kas tema testamenti kohtuvõimud aktsepteerida saavad. Ta ise aga ütleb, et praeguses olukorras langeb ebainimlik vastutus ravivale arstile:

— Arstidele tekivad praegu olukorrad, kus neil tuleb lasta noori liikluses vigastatud inimesi surra ainult selle pärast, et respiraatorid on kinni ajusurnud patsientide juures. Rootsis riskeerib arst kohtu alla minekuga, kui ta katkestab

Järg. lhk. 11

Pompidoule pole Palme külastus meelepärane...

Peaminister Palme võtab eelseisval nädalavahetusel osa sotsialistliku internatsionaali kongressist, mis toimub Pariisis. Sel puhul võttis sõna president Pompidou, kes leidis, et Palme küiastus on ebakohane ja ta nimetas Palmet "militant'iks".

Pompidou ütles edasi, et Rootsi peaministri visiit Pariisi on "sissetung Prantsusmaa sisepoliitikasse". Kuid Pompidou hukkamõist ei tabanud ainuüksi Olof Palmet. Ta nimetas ka Bruno Kreiskyt Austriast, Golda Meiri Iisraelist, Anker Jörgenseni Taanist ja Tryggve Brattelid Norrast.

Sotsialistliku internatsionaali korraldab prantsuse sotsialistliku partei juht Francouis Mitterand, kes juhib opositsiooni püüdlusi saavutada kontrolli parlamendi üle märtsis toimuvail valimisil.

Peaminister Palme märgib, et ta vaid sõidab Pariisi reede hommikul ning lendab Stockholmi tagasi esmaspäeval. Kavas pole üldse arutada prantsuse sisepoliitikat, vaid rahvusvahelisi probleeme. Samuti toonitab Palme, et sotsialistlik internatsionaal kohtub mitu korda aastas mitmesuguses linnades ja kunagi varem pole juhtunud, et esinevad "sisepoliitilised probleemid".

Svenska Dagbladet kommenteerib Pompidou sõnavõttu, märkides, et prantsuse president võibolla nüüd rohkem kui kunagi varem satub tõmbetuulde sisepoliitilisel areenil. Hukkamõist kui selline vaid annab vett veskile opositsioonile ja näitab, et gaullistid on enne valimisi tublisti närvilised.

Eriti kui oponiooniuurimused on näidanud, et vastasparteide, eeskätt sotsialistide ja kommunistide populaarus on tunduvalt tõusnud. SvD märgib, et "Palme on nüüd ebasoosingus ka Prantsusmaal, kuigi ta võib end tröösida, et seltskonda kuuluvad ka Israeli, Austria ja Taani sotsiaaldemokraatlikud valitsusjuhid ning Tryggve Bratteli Norrast". (EPL/JA).

Kasvatuspäeva diskussiooni-laudkonda kuulusid (vasakult) Eeva-Merike Kangro, Mart Maandi, Aivi Pärtel-Tohver, prof. Gustav Ränk, Tarmo Sepp, Richard Norvell. (EPL-foto Lepper)

Kasvatuspäev KÄSITLES eksiil-Eestit

Kolmakuningapäeval toimus Stockholmis Sheratoni hotelli saalis kuues Eesti Ksvatuspäev teemaga "Olla eestlane eksiilis", millest osavõtt oli rekordiline. Teemat käsitles noorte laudkond koosseisus Eeva-Merike Kangro (Lund), Mart Maandi, Aivi Tohver, Tarmo Sepp (köik Stockholmist) ja noorteinstruktor Richard NOrvell (Uppsala). Sissejuhatavas algatussõnavõtus märkis prof. Gustav Ränk, et kuigi eestlased kodumaalt vöörsile sattudes on kaotanud osa oma jalgealusest, siis on nad seda asendanud hoolika omakultuuri väärtuste viljelemisega. Kasv Kasvatuspäeva avas korraldavate organisatsioonide — Eesti Komitee Kooli- ja Noortetoimkond j.t. — nimel päeva juhataja fil. dr. Johan Ungerson, kes kutsus köiki eestlasi kaasa aitama haridustöös.

— Eesti gümnaasium ja täienduskeskkoolia on avatud kõigile kaasmaalasile. Pedagoogilistel kursustel noortejuhtide ja õpetajate ettevalmistamiseks, on suur rahvuslik rähtsus, konstateeris kõneleja ja pani südamele, et eestlased annaksid oma lastele eestikeelset haridust, et eesti raamat leviks ja eesti ajakirjandus saaks aineliselt küllaldase kandvuse.

Prof. Gustav Ränk, olles vaadelnud eestluse kultuurilisi enesesäilituspingutusi, ütles, et Nõukogude propaganda küünikud võivad ja selle tegevuse tembeldada tühjaks tööks, kuid lähemal vaatlusel võib igaüks kergesti veenduda, et paguluses on loodud väärtusi, mis eesti kultuuripilti mitmeti täiendavad.

Pole saladuseks, et ka kodumaal käib intensiivne tegevus kõigil rahvuskultuuri aladel, kuid sealse noore haritlaste sugupõlve tegevusvabadus on poliitilistel põhjustel piiratud. Just selle tõttu võib pagulaseestluse looming mitmeti **täiendada praegu kodumaal loodavat.**

EPL *13. jaanuaril 1973*

ROOTSI ja USA

Rootsi massmeediumid tulevad ikka ja jälle tagasi Rootsi ja USA vahekordade teema juurde, mis on märgiks tugevale irritatsioonile ja võibolla ka kartustele, et diplomaatiliste vahekordade drastiline külmutamine pikapeale võib tuua ka muid ja majanduslikult ebameeldivaid tulemusi, kuigi rootsi firmade USA-agendid vähemalt esialgul raporteerivad, et midagi erilist ei ole märgata. Küsimuses on aga, kuidas USA oma massmeediumid edaspidi Rootsit käsitlevad ja kuivõrra nad meeleolusid mõjustavad Rootsi-vastasemaks.

Kuna Rootsi on nii pisike probleem, siis muidugi ei ole oodata mingit erilist informatsioonide-laviini või isegi ärritust — tegemist on ju ikkagi sääsehammustustega elevandile. Kuid sellegipoolest: elevant on selgelt mõista annud, et ta siiski kuuleb seda sääsepirinat erkga kõrvaga. Võibolla esmajoones selle pärast, et Rootsit on traditsiooniliselt peetud kõige ameerikalikumaks Euroopa maaks, maaks, milline on eriti pärastsõja aastatel rohkem kui üksiki teine maa matkinud ameerikiasi, olgu see siis tööstuses ja majanduselus, standardijahis või kultuurilisiski muudatustes, kus tooni on annud USA-st importeeritud äärmuslik vabakasvatus, ühsäss ja lõpuks hipid.

Selle kõigega nagu oli selgelt markeeritud Rootsi kuulumine läänesfääri ja toetumine Ühendriikidele, kuigi maa deklareeris oma neutraliteeti.

Viimaste aastate jooksul on tekkinud järsk muudatus. Neutraalne Rootsi näib väljaspoolt vaatlejale palju suurema hoolega muretsevat oma ida — kui läänesidemete eest. Mis tähendab muudatust toe otsimises oma neutraliteedile. Ja tõsi küll: mida rohkem Rootsi on asunud lääne demokraatlikku suurriiki taunivale seisukohale, seda sooejemaks on muutunud aplausid idast, kus vähemalt kinnitatakse, et sellise neutraliteedi vastu on sealpool just suurim usaldus.

Muidugi eitatakse Rootsi poolel, et selline olupolitiline kalkulatsioon oleks hoiaku muutumse põhjuseks. Rõhutatakse, et tegemist on spontaanse idealismiga, mis taunib USA abi mittekommunistlikule Lõuna-vietnamile ja milline kommunistlikus Põhja-Vietnamis tõeliselt tahab näha vietnami rahva vabastajat. See idealism on sundinud Rootsit esimesena läänemaadest tunnustama Hanoid, lõpetama praktilised diplomaatilised ühendused Saigoniga ja andma väsimatut majandusliku abi ainult kommunistlikule südivale poolele.

Nagu öeldud, selle kõige taga on avaliku arvamise sügav veendumus, mis avaldub kasvõi viimases kõigi erakondade liitumises allkirjade-kogumise aktsiooniga. Kuid sellegipärast tuntakse rahutust ja irritatsiooni, kui USA "ei mõista" rootslaste reaktsiooni ja seda avaldab sama selgusega kui näit. Rootsi ise Lõuna-Vietnami, Rodeesia või Kreeka vastu. Ja vaatamata sellele, et Rootsi massmeediumid väsimatult juba pikemat aega agiteerivad USA vastu, ollakse solvunud ja haavatudki Washingtoni "arusamise puudusest" ja reaktsioonist "väikese ja kaitsetu idealistliku maa vastu".

Peaminister, kes kriisi esile kutsus, nagu ta on New York Timesi esindajale seletanud, spontaanse reaktsioonina USA pommitamistegedete peale ja nõu pidamata oma välisministeeriumiga, on kõige selle tundmustefloora taustal ootamatult saavutanud sisepoliitilise võidu, sundides avalikku arvamist hetkeks unustama majanduspoliitilise ummiku ja omal viisil kogunema "väikese riigi sõnavabaduse-õiguse" ümber.

Kriitika riigi vahekordade halvendamise pärast on muutunud nagu rahvuslikuks prestiizhiasjaks ja see kahtlemata toob pärituult peaministrile ja tema erakonnale valimisaastal. Vaatamata kõigile siseraskustele. Siin mõjub US reaktsioon vastupidiselt — Palme-rezhiimi autoriteeti tõstvalt oma rahva hulgas, kes on harjunud mõtlema oma massmeediumide ajudega. Ülepingutatud võrdlused, milliseid riigimehed vaid sõja ajal kasutavad olid seega ilmselt kalkuleeritud selleks, et tähelepanu sisepoliitiliselt võita.

Ka ülepingutatud plaan Põhjala delegatsiooni saatmiseks Washingtoni kuulus sellesse raami, kuid ilmselt esimesed vitsad Rootsile hirmutasid naabrid ära ja ka kainemad oma ringkonnad.

Peaminister on New York Timesile veel kinnitanud, et Rootsi suhted pärast Vietnami sõja lõppu kahtlemata kujunevad taas intiimselt sõbralikeks, kuna tema arvates Rootsi siiski olevat Euroopas "kõike ameerikasõbralikum maa".

Olgu nüüd selle ameerikasõbralikkusega kuidas on, kuid need kinnitused kostavad rohkem ülesilumisena, samuti kui enne jõulu Valgesse Majja saadetud sõbralik kirigi, mis ei suutnud Nixoni siiski mõjustada tagasi võtma otsust mitte vastu võtta Palme uut suursaadikut. Ja tõele silma vaadates on raske ette kujutada, et see mõju, mida aastatepikkune massmeediumide USA-käsitlus on tekitanud, eriti aga indoktrineerides nooremat generatsiooni, kaoks hetkeliselt rahulepingu sõlmimisega.

Võibolla on tõele lähemal USA ajakiri "Newsweek", kes tsiteerib üht 'ameerika diplomati, kes arvab, et rahulepinguga kaovad küll tõenäoliselt sõimusõnad, aga südamlikkused ei astu selle asemele. USA välisministeeriumis on avalikult üteldud, et Rootsis on tegemist "ebasõbraliku meelsusega maaga". Küsimus kestab seega ka pärast rahu sõlmimist, kuidas Rootsi sellest templist, mis teatud tulevikuperspektiivides ja maailmastrateegias oma rolli mängib, võiks lahti saada?

Eriti olukorras, kus ka endal tuleb siis tõsiselt mõtelda sisemisele ümberorienteerumisele, mis kindlasti on rohkem kui raske. Ja siin võibolla seisnebki suurim oht rahva enda neutraalsele tulevikule. Iga propaganda jätab oma jäljed.

Käesoleval juhul on õpitud suhtuma positiivselt kommunistlikku diktatuuri ja negatiivselt maasse, millise demokraatlikkuses ei tohiks olla kahtlust. Teadlik kahe mõõdupuu kasutamine idealismis kipub end kätte maksma.

KLA

EESTI MAJA STOCKHOLM AB

Külastage EESTI MAJA WALLING. 34-I

KASVATUSPÄEVALT: Igal rahval oma väärtuste süsteem rahvuslikuks eluks

Teemal "Olla eestlane" kõneles Stockholmis kasvatuspäeval Kolmekuningapäeval prof. Gustav Ränk, kes alla kriipsutas, et igal rahval on oma traditsioon, mida alati ümbritseb teatav pühadusesära, mille vastu on raske eksida ja millest kujuneb väärtuste mõõdupuu, mis määrab, mis meie käitumises on hea või halb.

Prof. Gustav Ränk

Prof. Gustav Ränk ütles oma sõnavõtus kokkuvõttes:

Kui tahame õigesti mõista eesti ühiskonna situatsiooni eksiilis, ei pääse me mööda küsimusest, mida üks rahvas endast üldse kujutab; milles seisneb tema olemus ja eksistentsi alused. Et rahvuse strukturaalset olemust õieti mõista, peame vabanema mõningatest väärõpetustest, mis vähemteadlikes ringkondades üha veel kummitavad. Üks neist õpetustest püüdis veenda, et rahvas on ainult, või enneköike, üks bioloogiline suurus, mida köidavad veresidemed ja mida väliselt iseloomustavad tõutunnused.

Moodne õpetus inimesest on jõudnud vcendumusele, et verel ja tõul ei ole rahvusega või selle kandva vaimuga midagi tegemist. Rahvas on vastupidi ajalooline nähtus, kultuuriline tervik, mida vere asemel hoiab koos traditsioon oma loendamatude eriharudega. Traditsiooni sund paneb end maksma mitte üksnes erakordsetel juhtumitel, vaid see ulatub ka sügavasse argipäeva.

Iga ühiskonnaliige toimib, tõõtab ja käitub päevast päeva ses ühiskonnas kehtivate traditsioonide kohaselt.

Kas oleme omale andnud aru, et meie keel oma leksikaalses koostises ja lauseehituses põhineb traditsioonil. Traditsiooni sund ilmneb mitte üksnes rahva tehnilises varustuses, ehitistes, riietuses, eri kunstiharudes, vaid suurel määral traditsionaalne, mitte üksnes maa haritud osas vaid ka looduses, kus maastikuosadele on antud oma nimed, mis omakorda seonevad mingi tähendusega.

Traditsiooni ümbritseb alati teatav pühadusesära, mille vastu on raske eksida; selle tõttu on temast kujunenud tähtis väärtuste mõõdupuu, mis ütleb kas üks tegu, käitumine ehk hoiak on hea või halb, kas mingi nähtus on ilus või inetu. Nii on igal rahval kujunenud oma väärtustesüsteem, mille piirides rahvuslik elu liigub.

Paguluses oleme kaotanud palju jalgealust, kuid püüdnud selle asemel viljelda omakultuuri kõrgemaid väärtusi, keelt, kirjandust, kunste ja teadusi. Oleme püüdnud oma lastele anda haridust eesti keeles, hoida sidet haritlaste vahel eestikeelsete ajalehtede ja ajakirjade kaudu. Sel tasemel oleme saavutanud kahtlemata hinnatavaid tulemusi.

Meil on tekkinud aastate kestel terve pagulasliteratuur, oleme korraldanud korduvalt näitusi eesti kunstnike töödest, oleme asutanud kultuuriühinguid ja teaduslikke institutsioone, mille tegevus on olnud väga elujõuline ja vilgas.

Kõigele tehtule tagasivaadates ei saa lahti tundest, et meie oma tegevuses oleme kogu aeg hoidnud kõrvalpilgu kodumaal, ärasletatult, et oleme igaüks oma oskuste kohaselt jatkanud seda ülesehitavat tööd, mis meil kodumaalt lahkudes pooleli jäi.

Teadvuse tagapõhjal seisab mõte, et maailmas on ainult üks Eesti mille positsiooni ja prestiizhi pärast mitmed sugupõlved on võidelnud, missugust tööd meie paguluseski jatkame, ükskõik kuidas maa praegused valitsejad sellele vaatavad. Oleme umbes samas asendis kui tsaariaegsed väliseestlased Peterburis, kes kõik võimalike abinõudega püüdsid toetada rahvuskultuuriisi püüdeid kodumaal.

Nõukogude propaganda või meie oma küünikud võivad ju selle tegevüse kuulutada tühjaks tööks, kuid lähemal vaatluscl võib igaüks kergesti veenduda, et paguluses on loodud väärtusi, mis eesti kultuuripilti mitmeti täiendavad. Pole kellelegi saladus, et ka tänases Eestis käib intensiivne tegevus kõikidel rahvuskultuuri aladel, seal on üleskasvanud noor haritlaste sugupõlv kes jatkab tegevust nii kirjanduse, kunsti kui teaduse erialadel, kuid nende tegevusvabadus on poliitilistel põhjustel piiratud.

Just seda viimast asjaolu silmas pidades võime öelda, et pagulaseeslaste looming võib praegusel kodumaal loodut mitmes mõttes kompleteerida.

Kui Eesti piirid kunag ijälle avanevad ja kultuuritoodete vahetus välismaailmaga läheb käiku, liitub pagulasteadlaste toodang väärtusliku lisana kodumaal tehtud tööga.

Kogu meie teod ja saavutused eksiilis jääksid aga tulevikuperspektiivis vaadatuna üheks hajuvaks udukoguks kui meie ise aegsasti ei hoolitse nende koondamise, arhiveerimise ja dokumenteerimise eest. See tegevus eeldab arhiive, raamatukoguruume ja trükis ilmunud toodanga bibliografeerimist.

Olen viidanud mõningatele kitsaskohtadele meie tegevuses selle tagamõttega, et näidata kui tähtsat osa võiks pagulasühiskonnas etendada kultuurkapital. Niisugusest kapitalist võiksid leida abi mitmed meie kultuurielu üritused. Meil on ju küll oma rahvusfond ,kuid selle summad kuluvad poliitiliseks tegevuseks. Mõned organisatsioonid on jaganud üksikutele kultuuritegelastele auhindu, kuid need auhinnad on olnud nii väiksed et need mõjuvad rohkem armuannina kui toetusena. Ka ei saa isiklikud auhinnad, mis tulevad mõningate teenete eest tagantjärgi, täita seda ülesannet kui toetustejagamised etteplaanitsetud otstarveteks. Vajame hädasti kultuurkapitali!

Jah, olla eestlane eksiilis tähendab mitte olla emigrant, vaid aktiivne ühiskonnaliige, kes teenib oma tegevusega ühel või teisel viisil eestluse mõtet, nagu seda on teinud ärksmad eestlased mitme sugupõlve kestel varemgi.

Laudkonnavaidluse käigust lähemalt EPL järgmises numbris.

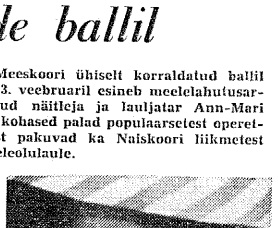
Ann-Mari Horm-Asker esineb kooride ballil

Stockholmi Eesti Naiskoori ja Meeskoori ühiselt korraldatud ballil Stadshuseti Blå Hallenis laupäeval 3. veebruaril esineb meelelahutusartistina opereti ja TV-publikule tuntud näitleja ja lauljatar Ann-Mari Horm-Asker. Ta on lubanud valida kohased palad populaarsetest operettidest ja musicalidest. Meelelahutust pakuvad ka Naiskoori liikmetest koosnev lauluansambl, esitades meeleolulaule.

Supeepileteid ballile tellitakse pidevalt. Blå Hallen on aga suur, seega on pileteid veel saadaval. Korraldajailt on küsitud kas kohapeal on ka võimalik supeed tellida. Kahjuks ei ole see võimalik kuna restoranijuhil on vaja täpne arv ette teada.

Niisiis — supeed saab ainult ettetellimisel telefonidel: 0758/14 841 — pr. Lola Puusepp, 08/18 14 21 — pr. Meta Tuiskvere, 08/88 97 53 — pr. Elise Truuvet.

Kuid neid ballikülalised kes supeed ei soovi, pole sugugi unustatud. On puhvet, kst saab osta nud kehapuhvet, kust saab osta muud kehakinnitust. Peale selle on veel hulk laudu välja paigutatud, mille ümber mugavalt saab nautida baari ja puhveti saadusi.

Ann-Mari Horm-Asker

Ballipileteid on saadaval Meeskoori ja Naiskoori liikmetelt, Eesti Majas ja Eesti Kultuuri Koondises.

Balli kava on järgmine:

Kl. 18—19 Kontsert. Esinevad Naiskoor ja Meeskoor eraldi ja ühiselt. Kl. 19.30 serveeritakse supee. Kl. 20 Avavalss. Tants kestab kl. üheni. Tantsupausides meelelahutust — Ann-Mari Horm-Asker, Naiskoori Ansambl ja võibolla veel keegi. Tantsuks mängib kuueliikmeline orkester, koosnedes väga tuntud rootsi muusikutest.

Ball pakub igale huvisuunale midagi — koorilaulu, tantsu nijpalju kui jaksab, häid artiste, head supeed väärikas miljöös. Kõik on teretulnud ballile!

● New Yorgis esines esmakordselt kontserdiga noor Torontor bariton Ingemar Korjus. 22-aastane laulja sai suvel häid arvustusi esinemistel Austras Salzburgis ja Hollandis.

● Oregoni osariigis Eygeneis abiellus üliõpilane Kai Mari Kadaja Lawrence Larsoniga.

EESTI PÄEVALEHT
Estniska Dagbladet
Peatoimetaja Juhan Kokla
Vastutav väljaandja
(ansv. utg.)
Arvi Moor

Toimetus ja talitus:
EESTI MAJAS Stockholmis:
Wallingatan 32, 1 tr.
Postiaadress: Box 667
101 29 Stockholm 1
Telefon 21 84 46

Toimetaja Eskilstunas Jüri Aus
Aadr. Eesti Päevaleht, Box 120,
631 02 Eskilstuna, tel. 016/14 77 72
Tellimispostgiro nr. 15 67 70-0
Kuulutusarvete postgiro 60 59 00-0,
Eesti Päevaleht Förlags AB,
Stockholm

Tellimishinnad:
Aasta ..... kr. 158:-
Termin (4 kuud) ..... kr. 57:-
Kuu ..... kr. 16:-

Väljaandja EESTI PÄEVALEHT FÖRLAGS AB
Trükkija: Eskilstuna-Kurirens Tryckeri AB Eskilstuna 1973

Ärahüppaja leiti USA-s surnu

RUNNING SPRINGS, Kalifornia (EPL) — 3. septembril 1971 hüppas ühelt vene kalalaevalt ära 21-aastane Sergei Kurdakov , äratades kogu maailmas tähelepanu sellega, et ta ujus pärast laevalt vette hüppamist tervelt 20 tundi vees venne kui ta päästeti kanadalaste poolt.

Kurdakov, kes oli saanud allveelaevastiku ohvitseri ettevalmistuse ja kes oli Kamtshatkas olnud komsomoli sekretär, leiti nüüd surnult ühest hotellist Running Springs kuurordis. Politseile jäi mulje, et tegemist oli enesemõrvaga.

Leinateateid

Albanys USA-s suri 27. detsembril 1972 Priidik Peeterson, sünd. 5. oktoobril 1882 Virumaal Sakal.

Tartus suri 30. detsembril Marie Must, sünd. 23. veebruaril 1887.

Miamis, Florida osariigis, suri 27. detsembril Alfred Liin, sünd. 27. dets. 1922 Haapsalus.

Keilas, Eestis, suri 22. detsembril Kata Tähe, n-na Tamberk, sünd. 7. okt. 1873 Läänemaal.

New Yorgis suri 23. detsembril Miina Tael, n-na Steinberg, sünd. 6. juulil 1889 Saaremaal.

New Yorgis leiti 31. detsembril oma korterist surnult Jaan Nõmmik, sünd. 31. detsembril 1918 Kuressaares. Kadunu elas üksinda ja tema surmaaega ei saadud täpselt kindlaks määrata.

Eestis suri 24. detsembril Vassili Küng, sünd. 10. aug. 1884.

Thunder Bays, Kanadas, suri 26. detsembril Vladimir (Jüri) Vassiljev, sünd. 25. detsembril 1927 Eestis.

Tallinnas maeti 3. detsembril Arnold Relve.

Torontos suri 31. detsembril 1972 Margarethe Heine, sünd. 10. novembril 1895 Tartus.

● **Stockholmis kihlus Roland Türner Eva Svärdsoniga;**

Kasvatuspäevale Kolmekuningapäeval Sheratoni hotelli Stockholmis oli kogunenud rohkesti osavõtjaid. (EPL-foto Lepper)

Kohalik elu

STOCKHOLM

Kubu gümn. õpilased

Kubu gümnaasiumi end. õpetajate ja õpilaste kokkutulek kooli 65-nda aastapäeva puhul toimub pühapäeval, 4. veebr. kl. 12 Eesti Majas, Walling. 34. Osavõtust teatada hilj. 29. jaan. korraldajatele: H. Ustav tel. 28 56 30, H. Stridsberg tel. 756 20 80, T. Roostal tel. 756 20 35.

EKK aastapäev

Pühapäeval, 28. jaan. kl. 14.30 toimub Kultuuri Koondise aastapäeva koosviibimine Operaterrasseni pidusaalis. Ettekanded, kohvilaud, kunstiloterii, tants. Antakse üle EKK Kultuurifondi auhind ja Els Kaljot-Vaarmanni Sihtkapitali stipendiumid 1973. Osavõtjaid palutakse registr. EKK büroos tel. 11 31 16 kuni 23. jaan.

HELSINGBORG

Naisringi aastapäev

Helsingborgi Naisringi asutamise aastapäeva tähistamine toimub 21. jaan. kl. 15.30 kohvik "Kafferepet" ruumides, Drottninggatan 17.

Rahuläbirääkimiste kulisside tagant — miks need katkesid?

USA ja Põhja-Vietnami vaheliste läbirääkimiste katkemise kohta kirjutatakse maailma ajakirjanduses mitmeipidiseid versioone. Kommunistlikud ajalehed süüdistavad loomlikult USA-d ja ligi kaudu samal joonel on ka läänemeelsed ajalehed. Lääne parempoolsed ajalehd ei süüdista küll Ühendriike, kuid ka nende kirjutised pole sellised, mis veenaks lugejaid, et "tõde ja õigus" on USA poolel. Nixoni administratsioonis ei ole kahjuks meest, kes lühidalt ja veenvalt suudaks rahvale selgeks teha, miks valitsus nii- või teistsuguse sammu on astunud. Niisugust selgitust otsekui kardatakse, kuna see oleks ju propaganda ja sellel sõnal on ameerika avalikkuses halb kõla.

Ainult väga vähestes ja ka mitte kuigi laialt levivates publikatsioonides on lähemalt kirjeldatud Pariisis toimunud läbirääkimiste üksikasju. Nendest ilmneb, et lääne läbirääkijail peavad olema raudsed närvid ja hobuse kannatus, nagu rahvakeeles öeldakse, kui ühise laua taha istutakse idamaalasest kommunistiga. Kissingeril, kes näiliselt alles nüüd on tundma õppinud seesuguse parneri moraali ja mentaliteeti, kippus juba mitmel korral kannatus katkema, kuid ta jatkas siiski katsetusi rahu suunas. Kõige enam oli Kissingeri pahandanud see, kui Hanoi esindaja andis mõista, et kokkulepe on sama hästi kui valmis ja järgmisel istungil selle seletuse juba annuleeris. Kissinger oli aga võtnud "meest sõnast" ja teatas avalikkusele, et "rahu on sama hästi kui käes..."

Läbirääkimised katkesid, kuna ei saadud kokkuleppele mitems peaküsimuses. Oktoobris oli tehtud Hanoile küllalt suuri järeleandmisi, nii et mõnel poolt kardeti juba ohtu Lõuna-Vietnami suveräänsusele, kuid siis hakkas Hanoi idamaa turukaupmehe kombel uusi kontsessioone nõudma.

Lõuna-Vietnami suveräänsuse küsimuses Hanoi esindajad ei andnud kunagi õiget vastust. Nende lubadused olid alati ebamäärased, kaudselt mõista andvad ja teatavate salakonksudega. Kord tunnistati L.-Vietnami suveräänsust, järgmisel istungil aga anti sellele "tunnustamisele" täpsem formulatsioon, milles nähtus, et L.-Vietnami suveräänsusest niisuguste asjakäikude juures ei saa olla juttugi.

Söjavangide küsimuses anti sigul lubadus, et kui USA väed lahkuvad Vietnamist, siis antakse välja ka söjavangid. Kui seetõttu üksikasjade väljatöötamine USA läbirääkijate staabis oli juba käigus, hakkas Hanoi esindaja Pariisis öiendama, ei söjavangide väljaandmist pole kunagi niimoodi mõeldud. Vabastagu Saigon enne 40.000 "poliitilist vangi" (kommunistlikud sissivõitlejad, salaagendid jne). alles siis võivat tulla köne alla ameeriklaste vabastamine.

Raskemaks probleemiks oli ka Põhja-Vietnami regulaarvägede küsimus, missugused üksused viibivad Lõuna-Vietnamis. Kissingeri ühe lepperveersiooni järele oleks umbes 12 Põhja-Vietnami diviisi jäänud lõunasse. Hiljem Hanoi hakkas seletama, et Põhja-Vietnami vägesid pole üldsegi Lõuna-Vietnamis.

Kontrollkomisjoni küsimuses oli ameeriklaste arvamine, et lõpliku rahu kindlustamiseks peaks rahvusvahelises kontrollkomisjonis olema vähemalt mitu tuhat meest.

Hanoi esindajad tulid hiljem välja seisukohaga, et kontrollkomisjonis ei tohi olla üle 250 mehe ja nendestki vähemalt pooled peavad jääma peakorterisse.

Kui asja kohta päriti rohkem selgust, ilmnes, et kommunistid ei taha lasta "rahvusvahelisi silmi" palju üldse ringi liikuda. Nendele ei lubatud kasutada jeep-autosid, ullesid Hanoi esindajad, siis tohib ta kohapeale sõita ainult Vietnami sideohvitseri saatel ja ainult siis, kui kohapealt tuleb kaebus, "mis on osutunud põhjendatuks..."

Liberaalne press Ameerikas on igati püüdnud luua meeleolu, et sõjakurjategijaks on Ühendriikide valitsus.

Selleks kasutatakse nn. poole töe esitamise meetodit ning isegi võltsitakse fakte. "The Washington Post" tõi teated USA lennukite kaotuse kohta Hanoi andmete järele ja alles tagapool mainis Pentagoni andmeid. Pooleldi võtsimine oli lause: B-52 kaotused Põhja-Vietnamis SAM-2 tõrjetules on väga kainestavad, kuna see lükkab ümber arvamused, nagu oleksid Ameerika õhupommitajad haavamatud.

Nädalaleht "Human Events" ütleb, et keegi pole kunagi niisugust arvamust avaldanud. Kui söda käis natside vastu, siis kunagi ei toodud välja sellisel kujul oma lennukite kaotusi, ehkki need olid mitu korda suuremad. Nädalaleht toob mõned arvud: 1. aug. 1943 suundus 177 ameerika B-24 pommitajat Ploesti sealseid Rumeenia õlivabrikuid pommitama. Nendest tulistati alla 54 lennukit kokku 972 mehega. 16 päeva hiljem ameeriklased kaotasid Schweinfurti ja Regensburgi pommitamisel 60 lennukit ründavast 376-st lennukist. Praegu on olnud Vietnamis kaotused vaid 3—4 protsenti. — Ka New Yorgi "Daily News" avaldas kord imestust, miks liberaalsed ajalehed nii suureks puhuvad pommide hävitustööd Hanois, vaevalt aga mainisid seda, kui kommunistlikud üksused teostasid terroririünnakuid Saigoni vastu, teostades suures ulatuses hävitustööd just tsiviilelanike hulgas. (VES/VOX)

"SR vaikiv enamus allub äärmuslastele"

Televisiooni produtsent ja kirjanik Åke Ortmark kirjutab Expresseni kultuurilehelüljel avaldatud artiklis, et TV juures tegutsevad vasakäärmuslased täielikult domineerivad"v"vaikivat enamust". Ta märgib, et neid on küll vähe, kuid selle-eest on nad äärmiselt aktiivsed, kusjuures kokkutulekutel ja koosolekutel passiivsem enamus lihtsalt "sunnitakse vaikima".

Ortmarki kohaselt domineerivad äärmuslased kuust-kuusse programme ettevalmistavaid gruppe, produtsentide ühingut, ametiühingut jne.

Svenska Dagbladetile antud intervjuus nendib Ortmark, et probleem pole ainulaadne Sveriges Radio juures. Näiteks ka ajalehtede, teatrite ja ülikoolide juures leidub pidevalt aktiivseid ekstremistide rühmitusi, kaasaarvatud passiivne enamus.

Ortmark ühtub üldiselt riigipäevaliikme Tage Adolfssoniga, kes mõne aja eest märkis, et Sveriges Radios leidub suur arv vasakäärmulasi. "Ma leian, et meil peaks olema jõudu tunnistada, et Adolfsson on avastanud probleemi, mida Sveriges Radio juures elavalt diskuteeritakse", ütleb Ortmark.

— Sveriges Radio juures esinenud väärtuslik debatt on samahästi kui lakanud ekstremistide tegevuse tõttu, jätkab Ortmark. Teine pool leiab, et koosolekutele pole mõtet tulla, kuna teistimõtlejad "lüüakse pihuks ja põrmuks".

Seevastu aga toonitab Ortmark, et programmiproduktsioon mingil viisil pole "käändunud vasakule", oleks täielik nonsensss seda öelda. Kui see mingis suunas on "käändunud", siis paremale, toetades seega etableeritud ühiskonda, ütleb Ortmark.

Svenska Dagbladet märgib ,etOrtmarki artikkel, kus ta esineb "vaikiva enamuse" esindajana, on äratanud Sveriges Radio personali hulgas suurt tähelepanu. Vastuväiteid on rohkesti.

Muuhulgas ütleb üks tema kriitikutest, et Ortmark diskuteerib vasakäärmuslaste väidetavat tegevust. Kui ta aga lähemalt vaatleb produktsiooni, leiab ta, et see on hoopis "käändunud paremale". Küsitakse, kus siis on Ortmarki loogika.

Teisalt jälle öeldakse, et Ortmarki ei huvita niipalju Sveriges Radio juures tegutsevad eventuaalsed äärmuslased, kui reklaam Ortmarki enda isikule. Märgitakse, et Ortmark on avaldanud mitu raamatut, mis käsitlevad Rootsi ühiskonda vaadatuna niiöelda "kulisside tagant". Lisatakse juurde, et mitmed lõigud tema teostest ei oma paremat kvaliteeti kui kõige labasem kohvilaua-klatsh. Seega pole põhjust Ortmarki ka nüüd eriti tõsiselt võtta. Eriti kui ta juba enne raamatute kirjutamist oli tuntud "revolver-ajakirjanikuna", kelle intervjuutehnika oli kaunis jõhker.

Igal juhul on aga Ortmark oma artikliga tekitanud suurt elevust Sveriges Radio juures ja köikidel nivoodel. (EPL/JA).

Vänta lugnt på ditt nya körkort men ha alltid med dig ditt gamla.

Bytet av gamla körkort till nya börjar under 1973 och fortsätter t o m 1976.

När det är dags för dig att byta får du automatiskt ett meddelande hem i brevlådan. Du behöver alltså inte söka nytt körkort förrän du fått dina handlingar med posten.

Däremot är du **redan nu skyldig** att alltid ha med dig ditt nuvarande körkort, trafikkort eller traktorkort under färd. Möjligheten att visa upp körkortet inom tre dagar har slopats fr o m årsskiftet.

Trafiksäkerhetsverket

KARINI kroonika:
HIIUMAALT HOLLYWOODI
Juhan Treisal Ivan Triesaltiks

Filminäitleja Ivan Triesalt, alias Juhan Treisalt.

BEVERLY HILLS (EPL) — Pönev on kohtuda filminäitlejaga, eriti veel kui see toimub kuulsate staaride villarajoonis Berverly Hills'is ja kui tegemist on kaasmaalasega, keda imeline saatus on toonud Kaliforniasse ja kes tänavu näitlejana pühitseb 60-ne aasta juubelit. Meie jutuajamise objektiks on Ivan Triesalt, kelle pärisnimi Eestis kunagi oli Juhan Treisalt ja kelle isa oli Hiiumaalt pärit, kuigi perekond sajandi alul elas Tallinnas. Siinses eesti seltskonnas kutsutakse markantse profiiliga aadlimehe tüüpi eesti filminäitlejat "Hiiu vürstiks". Mõnel kaasmaalaste suurüritusel on ta hinnatud konferensjee, kuigi seda kahjuks juhtub liiga harva.

Oma lavaristsed sai noor Juhan juba 14-ne aastase koolipoisina Tallinna saksa teatris, kus oli statistiks. "Siin sain esimest korda grimmi näole," jutustb ta — alguses emakeelseid sõnu kobades otsides, ent esimese veerandtunni möödudes juba täiesti soravalt. "Siis selgus mulle kohe, et teater on see õige koht mulle ja esimese lavagrimmi löhna näol mäletan eluaeg." Ikka ja jälle vabandab ta oma ununenud emakeele oskust — aga abikaasa Marion, elukutseselt kirjanik ja fotograaf, on ameerika prantsuse päritoluga ja ta oma filmitöö annab talle enamasti karakterosasod vene komisaaride, saksa ohvitseride või muidu välismaalastena, kuna ta inglise keele kõrval vabalt valdab vene, saksa, prantsuse keeli ja tema aktsent talle Hollywoodis ainult on kasuks tulnud. Ta on töötanud peaaegu kõigi suurte filmiühingutega, nagu Warner Brothers, kes tema New Yorgist a. 1932 Kaliforniasse tõid, MGM, 20th Century Fox, Paramount, Columbia ja RKO Radio City. Lisanduvad televisiooni sceriad ja propaganda filmid ameerika välisministeeriumile.

Alles äsja lõpetas ta ühe niisuguse filmi ameerika sõduritele, milles kehastad ida-saksa teadlast, kelle venelased kinni võtavad, see oli natuke James Bondi-filmide moodi: pönev ja efektne."

Kaasmaalaste hulgas siin peetakse Triesaulti parimaks filmiosaks n.n. "gentleman-killer" rolli pönevusfilmis "Notoriuus" saksa natside põranda alusest tegevusest Ameerikas, milles peaosa oli Ingrid Bergmanil. Teisest hesdest karakterosadest meenub Ivan Triesal'ile tema saksa kolonel Rommeli filmis "The Desert Fox". Kindral Erwin Rommelt mängis teatavaSTI James Mason, kellega Triesalt esines ka salahuure filmis "Five Fingers" (Cicero afäär). Koos Marlene Dietrichi ja Ray Millandiga mängis ta "Kuldsetes kõrvarõngastes".

Väga kuulsaks saanud Chipini elulugu kirjeldavas muusika värvifilmis Cornel Wilde'i ja Merle Oberoniga peaosades mängis ta poolaprantsuse päritoluga helilooja ja klaverivirtuoosi isa.

Kõige rohkem on tal pärast söda tulnud kujutada sakslasi ja üks sakslasest nõuandja ühe sõjafilmi väntamisel ütles talle kord, et "sina oled ju parem sakslane kui sakslane ise." Koos kuulsa romantiliste filmide kangelase Errol Flynniga on Trisault kehastanud üht prantsuse vastupanu-liikumise agenti Teise maailmasõja päevil. Oma karjääri alguses tantsis ta balletitrupis ja esines sõnalavastustes, kaasaarvatud "Hamletis".

Kuna tema markantsete joontega nägu end grimmi abil hästi annab muuta, on ta sageli mängnud just ajaloolistes filmides. A. 1961 vändati Roomas ja Veronas suurfilmi "Barrabas" Pär Lagerkvisti romaani järgi, mis rootsi kirjanikule tõi Nobeli auhinna.

Tuntud itaalia produktsent Ponte di Laurentiis andis Ivan Triesaltile keiser Nero osa. Nägime pilti Nerost gladiaatorite arecoil rooma kullidega ehitud kuldtroonil — tõepoolest paremat Nero-maski on raske ette kujutada!

Termopüla maakitsuse ajaloolise lahingu filmis "300 kangelast" mängis meie kaasmaalane taas karakterosa äraandjana. Filmis "Jet Pilot" kehastas ta Janet Leigh ja John Wayne kõrval vene komissari.

Viimaste aastate filmitöö on Ivan Triesalti tihti viinud Euroopasse. Nii filmiti kohapeal lõbus okümpiaadi komöödia "See juhtus Ateenas" ja ei kulusid kokku hoida pani rezhissöör teda kahte osa mängima — kreeklasest vanaisa ja olümpiamängude direktorist. Ise peab Ivan üheks parimaks osaks rokokoo-kostüümis inglise kuningat George Teist valges loidlises parukas ja pitsivahus zhabooga säravas brokaat-ülikonnas.

"Just sel ajal tegin oma uue korteri remonti. Mu käed ja sõrmeküüned olid väga haledas olukorras. Üks stseen oli kuningaga uhkes tõllas, kust ta armulikult lehvitab käega oma rahvale. Käsi kallihinnaliste sõrmustega tükk aega lähivõttes — olin väga mures, kas saan ikka mingi abil oma krimmustusi ja muhke peita, sest tollcaja kuningale ju ei sobinud "rakkus" töömehekäed."

Jah, vanal ja kogenud filmitaimesel on palju huvitavat jutustada — ta on ju kokku esinenud 75,mängufilmis ja TV-seerias. Tahaksime väga teada, kuidas ta Tallinna saksa teatrist siis Hollywoodi sai. See on omaette põnevusfilm. Varakult orvuks jäänud — ta isa uppus purjepaadi sõidul — pidi ta koos venema vennaga juba koolipoisina raha teenima. Pärast 1905.a. veriseid sündmusi Tallinna Vene turul piidi vend Julius võimude eest põgenema ja ta siirdus Ameerikasse.

"Mina töötasin Pikal uulitsal Reichmanni naisterätsepa äris kolme rubla eest kuus ja õhtuti käisin teatris. Unustamatuks jääb mulle Theodor Altermanni Hamlet — see nagu määras kogu minu edaspidise elukäigu. Hakkasin unistama Ameerikast. Katsusin ise kuidagi õppida inglise keelt ja jõuluõhtul 1915 sõitsingi koos ühe sõbraga, kes hiljem Venemaale maha jäi, Peterburi. Ei unusta kunagi oma ema pisarates nägu raudteejaamas — oli tal ju teine poeg ära saata... Kolme nädala möödudes jõudsin Harbiini Mandzhuurias. Sealt sain edasi Vladivostokki — mul oli ikka tragidust ja häbematust tollal küll — kus mul oli sugulane. See muretses laeva koha, mis läks Jaapanisse. Tänapäeva noored poisid ei või aimata, missugune öudne meresõit see oli. Kaks päeva olin jubedalt merehaige!"

Jaapanis küppas tragi nooruk ära. Vahepealsed raske töö etapid enne Seattle sadamasse jõudmist Põhja-Ameerika läänerannikul oli Kobe ja Hongkong. "Rongisõit New Yorki võttis 6 kuni 7 päeva. Juba Chicagosse jõudes oli mul ainult 45 centi järel. Ometi jõudsin lõpuks 15-ne cendiga New Yorki ja otsisin vennagi üles, kes vahepeal oli kolinud hoopis Bridgeporti, Connecticuti osariiki."

Ivani näitleja karjäär Ameerikas algas statistina Metropolitani ooperis, neid nimetati tollai "superiteks", ühe dollari eest õhtu pealt. Seal oli halkkajal noormehel võimalus lähedalt näha ja kuulda lavasuurusi, nagu Enrico Caruso. Juhuslikult sattus ta Michael Fokini kuulsasse balletitruppi.

"Ma polnud ju elus tantsinud. Aga demonstreerisin oma oskust kazatshokiga ja saingi angazheeritud." Triesalt käis Fokini trupiga ringreisidel üle Ameerika kontinendi ja ka Inglismaal. Seal õppis terve aasta õraamat. Hiljem oli New Yorgi Capitol teatris esimene tantsija ning spetsialiseerus pantomiimile.

Tantsides suvel 1928 Rochesteri teatris tutvus oma abikaasa Marioniga, kes oli baleriiniks, talvel aga õppis ülikoolis matemaatikat. "Tore elu on meil koos olnud," ütleb Ivan Triesalt, kelle uus lignimi tekkis trükiveast ühelt New Yorgi teatri plakatil. Kuna "Juhanit" keegi ameerikas ei saanud hääldada, muutis ta selle ise Ivaniks. Abielupaaril on 29 aastane poeg Jon, kelle on magistri kraadi filmiteaduse alal ja kes praegu Universali juures töötab abirezhissöörina.

Oma filmirahadest on Triesalt ostnud kena üürimaja Los Angelesi ja Berverly Hills'i aedlinna piiril. Aias, kus seisab Belvedere Apollo väike koopia ja õitseb veel palju hiliseid lilli, on ta garaazhihoone peale ehitanud ruumika ateljee-korteri. Sinna viib ühelt küljelt trepp-redel — on tunne justkui astuksime õhulaeva. Selle elamu seinale on kinnitatud silt romantilise nimetusega "Nibelungestrasse", mille poeg kingituseks töi kaasa Bayerist. Elutuba on haruldaselt valguserikas, kuna laes on suur äken. Seda ruumi kasutab abikaasa Marion, väike habras pruunisilmaline nukunaine, fotoateljeena. Seintel on huvitavat moodsat kunsti ja vanu ikoone. Ühel antiiklaual silman puukännust voolitud Meduusa pead. See on Ivan Triesalti oma kätetöö.

Meie jutuajamine pärast maitsvat kõlma einet kaldub teistele eesti filminäitlejatele Hollywoodis.

Kuulus koloratuursopran Militza Korjus, kunagine peaosaline filmis "Suur valss", on juba kaua aega filmist ja kontserlavalt eemal. Ta on abielus poola päritoluga arstiga ja ei käi kaasmaalastega üldse läbi. Kui möödunud sügisel MGM uuesti linastas "Suure valsi", oli Los Angelesi muusika keskuses suur vastuvõtt uutele filmiosalistele, aga ka Militza Korjus oli palutud. Temast ilmusid pildid mitmes Los Angelesi ajalehes.

Päris kadunud Hollywoodist on Triesaltite hea tuttav Narda Onyx, eestlanna, kes Lübecki laagrist ikkagi jõudis filmilinnaja siin sai mõned päris head osad televisioonis. Hollywoodi elu on karm elu ja õnnejumalanna on kitsi oma naeratustega. Ivanile aga naeratab ta ikka veel.

KARIN SAARSEN

Lõuna-Rootsi Eesti Maja aktsionärid

LUND (EPL) — Lisaks varem avaldatutele on A/S Lõuna-Rootsi Eesti Maja aktsiaid omandanud järgmised isikud, asutused ja organisatsioonid:

Heldru Alver, Hässleholm, Hans Angelus, Lund, Magda Angelus, Lund, Karl Angelus, Varberg, Leida Aring, Lund, Siim Aring, Eskilstuna, Katarina Daniel, Eslöv, Edmond Eller, Karlskoga, Mall Ingels, Tomelilla, Arvo Juhari, Olofström, Enn Juhari, Olofström, Andrus Kangro, Lund, Maria Kangro, Lund, Meinhard Kasan, Kopenhaagen.

Linda Kauri, Lund, Juhan Kanemägi, Mölndal, Ott Kerstell, Tomelilla, Aino Kurol, Ängelholm, Andres Küng, Malmö, Ilo Käbin, Landskrona, Feodor Känd, Helsingborg, Marta Kunnos, Landskrona, V. Klauren, Karlstad, Leida Leesment, Malmö, Karl Liivola, Perstorp, Nicolai Liventhal, Kopenhaagen-Gentofte, Emilie Kiive, Lund, Maimu Leesi, Stockholm, Ida Leetna, Lund, Kai Leetna-Axelsson, Tiina Leetna-Lönn, Lund.

Robert Löhmus, Kopenhaagen, Löokene, Anna, Lund, Löokena, Vladimir, Lund, Egon Meier, Malmö, Enn Meri, Malmö, Julius Mägiste, Lund, Madis Mägiste, Södra Sandby, Arnold Nordmann, Lyngby, Helmi Noor, Lund, Jüri Noor, Lund, Mai Noor, Lund, Nugin, Meeme, Lund, William Muld, Stockholm, Artur Niitam, Malmö, Endel Paas, Helsingborg, Egon Palm, Kopenhaagen, Irene Peetre, Lund, Jaak Peetre, Lund.

Eliise Pommer, Malmö, Rudolf Pommer, Malmö, Mai Praks, Lomma, Olev Praks, Lomma, Tiia Praks, Lomma, Lii Piirand, Stockholm Hägersten, Heino Prüller, Malmö, Evald Pääsuke, Lund, Mari Pääsuke, Lund, Agnia Raudava, Lund, Paavo Roos, Lund, Natan Roos, Norrköping, Endel Rumma, Älsjö, Jaan Savioja, Göteborg, Leida Savioja, Göteborg, Herman Saarman, Lund, Helmi Sturland, Lund, Anu Leetna-Sundberg, Lund, Maria Sundberg, Lund, Ilmar Sulg, Helsingborg.

Voldemar Särg, Halmstad, Ardo Tamm, Helsingborg, Anastasia Tamsar, Lund, Richard Tanni, Malmö, Aleksander Teemant, Viken, Lehti Teemant, Viken, Robert Tolli, Landskrona, Frieda Tolling, Lund, Helle-Anne Tamvel, Halmstad, Karl Tohv, Halmstad, Vihalemm, Arno, Ystad, Osvald Viirsoo, Lund ja Toomas Voogand, Lund.

Eesti kirjanikud ja luuletajad: Ilmar Jaks, Djursholm, Bernard Kangro, Lund, Albert Kivikas, Lund, Raimond Kolk, Lidingö, Kalju Lepik, Bandhagen, Helmi Mäelo, Bromma, Arvo Mägi, Saltsjö-Boo, August Nälk, Hägersten, Helga Nõu, Uppsala, Karl Ristikivi, Solna, Aarand Roos, Lund ja Valev Uibopuu, Lund.

Organisatsioonid ja asutused: EELK Lõuna-Rootsi Kogudus, Eesti Kirjanike Kooperatiiv A/S, A/S Eesti Maja, Stockholm, Eesti Üliõpilaskond Lundis, Eesti Üliõpilaste Selts, Lõuna-Rootsi Koondus, Halmstadi Eesti Selts, Korp! Rotalia, Lõuna-Rootsi Osakond, Korp! Filiae Patriae, Lõuna-Rootsi Osakond, Lundi Eesti Noorte Näitering ja Liberaalse Erakonna Lõuna-Rootsi Osakond.

Aktsia hinnaks koos asjaajamise kuludega on kr. 110:- A/S-i juhatuse aadressiks on: AB Lõuna-Rootsi Eesti Maja, s/o majandusjuht Madis Laas, Boels väg 5, Hjärup, 222 48 Lund. telef. 040/46 53 85. Raha saab sissemaksta AB Lõuna-Rootsi Eesti Maja nimelisse postgiroşse nr. 16 01 10-3,Lund.

HUUMOR

Tshehhi põgenik Münchenis kirjutab omastele Prahas kirja ja lõpetab selle sõnadega:

"Loodetavasti saate selle kirja ikkagi kätte, kuigi kuulsin, et teie postitsensuur on nüüd mitu korda valvsam kui enne."

Kolme nädala pärast tuleb kiri Münchenisse tagasi märkusega:

"Kirja adressaadile edasi ei antud, kuna kirjas laimatakse Tshehhoslovakkia rahvavabariiki. Meie juures ei ole mingisugust postitsensuuri."

*

Pooleldi kõlupeaga härralt nõnab juuksur pärast juukselõikamist 25 dollarit.

"Mis? 25 dollarit juukselõikuse eest, kui mul on peas ainult mõni juukselkarv?!"

"Ega see pole juukselõikuse eest," vastab juuksur, "see on juuste tagaotsimise eest."

*

Katoliku preester ja luteri vaimulik vaidlevad usu üle. Lõppeks ütleb üks vaidlejatest:

"Hea küll, lepime siis vähemalt selles kokku, et meil pole võimalik kokkuleppele jõuda. Peaasi, armas vend, on lõppudelõpuks ikkagi see, et meie mõlemad teenime Jumalat — sina oma soovi kohaselt ja mina Jumala soovi kohaselt."

Lõuna-Eesti vallutamine a. 1944 vene versioonis

Venelaste teistkordset invasiooni Eestisse kirjeldavate sõjaraamatute hulgas ilmus okup. Eestis möödunud aastal A. Kaivo "Nemad vabastasid Lõuna-Eesti", milles autor, end. Tartu-Valga miilitsaülem, hävituspataljoni komandör ja pärastsõjaaegne Vanemuise teatri direktor, pikemalt käsitleb 10. augustist kuni 6. septemrini 1944 kestnud operatsiooni Tartu linna, Tartumaa, Võrumaa ja osa Valgamaa vallutaniseks. Kalvo ülistab venelaste sõjapanust ja mõõnab suuri inimkaotusi.

Näiteks ütleb ta: "Tartu pealetungioperatsioon nõudis tunduvalt rohkem ohvreid kui Tallinna oma. Üks lahingupäev Emajõe kallastel oli niisama ohviriterikas kui Leningradi rinde kogu Eesti mandri vabastamise operatsioon 17.—26. septembrini." Lõuna/Eesti vallutasid (raamatus muidugi — vabastasid!) 3. Balti rinde väed (ülemjuhataja armeekindral I. Maslennikov).

Kalvo ütleb oma "eeposes", et Saksa armeegrupi "Nord" ülemjuhataja kindral Lindemann tegi juba juuli algul 1944 Hitlerile ettepaneku viia väed Eestist ja Põhja-Lätist välja ning tõmmata rinne Daugava jõonele. Hitler vastas selle Lindemanni vabastamisega armeegrupi "Nord" ülemjuhataja kohalt. Uus armeegrupi juhataja kindral Friessner esines veel kaugemale mineva ettepanekuga — viia väed lõuna poole Memelit. Hitler kordas oma vastust ja määras uueks armeegrupi "NOrd" juhatajaks kindral Schörneri, kelle juhtimisel jäigi armeegrupp oktoobris kuni sõja lõpuni Kuramas kotti.

Lõuna-Eesti vallutamisel venelaste esimeseks "saavutuseks" oli läbimurre sakslaste Marienburgi kaitsejoonist. Selle võimaldas venelaste viiekordne, kohati isegi kuuekordne ülekaal. Läbimurdele järgnesid lahingud Haanjamaal. Ka seal olid venelaste kaotused suured.

Näiteks ütleb Kalvo: "Võitluses Suure Munamäe ja Haanja pärast tekitati vaenlasele suurt kahju elavjõus ja tehnikas. Kuid ka meie kaotused polnud väikesed. Nii sai — näiteks — I. löögiarmeel 11. augustil sõrma 182 ja haavata 682 sõdurit ja ohvitseri.". 43. laskurdiviis kaotas lahinguis 10.—15. augustini 212 meest surnutena ja 1165 haavatuina.

Haanjamaa vallutamisele järgnevad kirjeldused "Põlvamaa vabastamine", "Lämmijärve dessantoperatsioon", sakslaste vasturünnakud Sangaste juures ning rinde jõudmine Väike-Emajõe ja Gauja jõe kallastele. Raamatu suurema osa haaravad "Lahingud Tartu pärast".

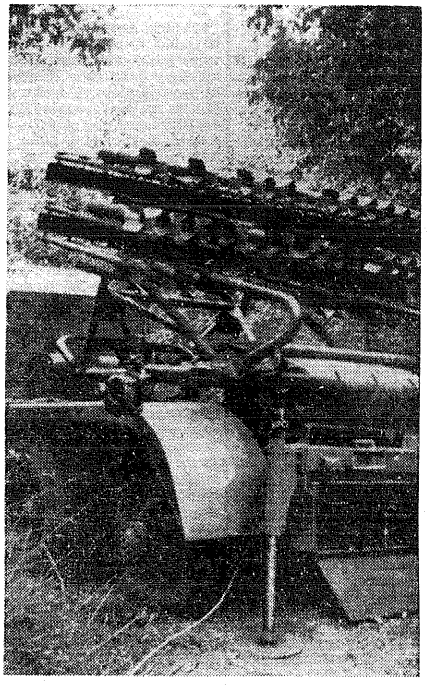
Käsk Tartu vallutamiseks anti 20. augustil 1944. Venelastel oli selleks Tartu rindel jalaväge 2 korda rohkem, suurtükiväge 6,6 korda, miinipildujaid 6, kuulipildujaid 8 ja tanke 3,5 korda rohkem kui sajskastekl

Kuid vaatamata "üleolekule toimusid lahingud vahetult Tartu pärast kolm päeva. Seda põhjustas vaenlase äge vastupanu. Ta tõi kiiresti kohale täiendavaid vägesid ja sõjatehnikat ning kasutas kaitseks kõiki võimalusi ja vahendeid . . . Lahinguid olid väga ägedad ja ohviterikkad". Eriti rasked lahingud toimusid Elva lähistel. Näiteks käis Tamsa küla kolm korda käest kätte. Seal langes ka vene 189. laskurdiviisi komandör kindral P. Potapov. Tartusse õnnestus venelastel tungida 25. augusti hommikul.

Taandumisel õhkisid sakslased clavaatori ja Riia maantee viadukti, samuti kõik sillad Emajõel. Ka hävisid siis sõjatules "Vanemuise" teater, Eesti Rahva Muuseum Raadil, võõrastemeja. "Livonia", trükikojahoone ülikooli vastas, haiglad Liile ja Pälsoni tänavas jne.

Elanikke oli linnas vähe. Miilitsaorganid registreerisid kuni 30. augustini Tartus 1926 inimest (634 meest, 908 naist ja 384 last). Sellele lisatakse: "Vaatamata sellele, et vaenlane tulistas linna ja seal lõhkesid miinid, saabus 25. augusti õhtul Tartusse 70-liikmeline operatiivgrupp, eesotsas partei maakonnakomitee esimese sekretäri M. Laossoniga. Partei ja nõukogude organid alustasid tööd."

Pärast Tartu vallutamist kestsid lahingud Emajõe joonel veel paar nädalat. Kalvo ütleb nende kohta, et need olid "kaitselahingud Tartu juures". Ka jutustab ta, et "vaenlane tõi Emajõe rindele uusi vägesid. Nende hulka kuulus ka Soomes moodustatud 200. jalaväerügemendi üks pataljon". Ta jätab märkimata, et need olid eestlased. Küll tunnistab ta, et venelaste kaotused, olid jälle suured, sest "ainuüksi 282. laskurdiviis kaotas augustikuu lõpupäevadel 231 meest surnutena, 912 haavatuina ja 265 teadmata kaduniuna".

Üks venelaste relvi: "stalini orel", mis puistas vastase ülc rakettidega.

Raamatu viimases osas jatkuvad kirjeldused võitlustest Riia ja Tallinna suunas. Ametliku loa armeegrupi "Nord" väljaviimiseks Eestist andis Hitler 16. septembril. Kalvo tunnistab, et kuigi "sakslased suruti Eestist lahkuma, nende põhijõude ei suudetud sisse piirata. Enamik neist jõudis taanduda".

Ka ütleb Kalvo et 17—25 septembrini transportisid Saksa laevad Eesti sadamaist Kura ja. Saksamaale 37.831 sõdurit, 13.049 haavatut, 20.418 isiviilisikut ja 931 sõjavangi.

Emajõe joonel võitles ka 8 Eesti laskurkorpus, mille kummaski diviisis oli umbes 10.000 meest. Näiteks vallutas 8 Eesti laskurkorpus (pärast Emajõe ületamist) 17 septembril Kavastu-Luunja tee.

Kogu Tartu pealetungioperatsiooni perioodil kulutasid venelased laskemoona: suurtükimürske 468.700, seniitkahurimürske 137.300, miinipildujate miine 498.700, padruneid 12,7-ja 14,5-mm 189.000, vintpüssi- ja automaadipadruneid 36.412.500 ning käsi- ja tankitõrjegranaate 327.500 tükki. Selles arvestuses ei esine soomus-, tanki- ja lennuväe laskemoona kulu.

Kalvo näitab nüüd ka, et sõja ajal tegutses Eestis 3 partisanibrigaadi, 6 salka ja 54 gruppi. Need partisanid "hävitasid rohkem kui 3500 hitlerlast (nende hulgas 2 kindralit), lasksid kraavi 11 sõjaväeesheloni elavjõu ja tehnikaga, õhkisid 13 laskemoonaladu ja tekitasid fashistidele muud kahju".

Tartusse saabuvaid venelasi tervitas eesti skulptor A. Starkopf, kes ütles Tartus vene armee esindajale: "Tartu intelligents tervitab teie tulekut ja hindab seda positiivsel, sammu Eesti riigi ja rahva ajaloos. Seda põhjustab veel seegi, et mitte kauaenne linna vabastamist teostas gestaapo Eesti intelligentsi seas massilisi arreteerimisi. Vahistati advokaate, arste ja kõrgemate õppeasutuste õppejõude. Üldse arreteeriti umbes 300 inimest."

Autor esitab ka 150 fotot, milledest peale paari erandi, kõik kujutavad venelasi (väeosade juhte). Kokkuvõttena ta meenutab, et "lahingutest Suur- ja Väike-Emajõe kallastel ning Peipsi ja Võrtsjärve vahemail võttis meie poolel osa veerand miljonit inimest".

Venelased: Raske elada eestlastega kui ei oska keelt

Tallinna venekeelses parteilehes "Sovjetskaja Estonia" ilmus ühes novembrikuu numbris pikem viieveeruline kirjutis pealkirja all "Meie õpime eesti keelt", mis iseloomustab Eestisse tulnud venelaste olukorda Tallinnas. Kirjutise autor. A. Kajakas on usutlenud Tallinna Keeltekooli vene osakonna õpilasi, millest selgub, et mitmesugustel tööaladel töötavad venelased on sunnitud kahe- aastaseid õpinguid teostama sellepärast, et "ilma eesti keele oskuseta on päris raske oma tööd teha, kuna maa pärisrahvas köneleb oma ema keelt."

Selle juures jätab kirjutise autor teadlikult märkimata, et maa pärisrahvas võiks ka vene keelt könelda, kuna nad seda on tahes-tahtmata mitmekümne viimase aasta kestel mõnel määral õppinud, kuid ei taha vöörast keelt rääkida.

Reportaazhist, kuidas venelased Tallinnas eesti keelt õpivad, selgub et Tallinnas toimuvad vene keele õpetamise kursused juba 16 aastat. Neid korraldatakse 26. keskkooli ruumides õhtukursustena pärast seda kui kahes vahetuses toimuv õppetöö on lõppenud. Järelikult on kooliruumide kitsus täniseni nii suur, et õpilased peavad koolis käima kahes vahetuses.

Käesoleval õppehooajal õpivad Tallinnas vene keelt 280 inimest mitmesugustelt erinevatelt tööaladelt, nagu vene rahvusesse kuuluvad müüjannad, ministeeriumi kantseleiametnikud, miilitsas teenivad mehed jt., keda "Sovjetskaja Estonia" reporter usutles.

Õppejõududena esinevad järgmised nimed: Maimu Miller, Linda Lebbin, Helgi Krutob, Katrin Tamm ja Helmi Leberechi.

Pöördudes ühe keelt õppiva kursuslase, nimelt H. Pöögelmanni tehases töötava Galina Sintjurova poole küsimusega, miks ta Tallinna asudes hakkas otsekohe eesti keelt õppima, vastas Valge-Venest pärinev Sintjurova: "Ma asusin Valge-Venest Tallinna üsna hiljuti ja otsustasin üsna varsti siia saabudes hakata õppima eesti keelt ja seda sellepärast, et on äärmiselt ebamugav töötada ja kokku puutuda inimestega, kelle keelt sa ei mõista ja kes minu keelt ei könele. Eesti keele õppimine pole kerge, sest algul oli raskusi isegi niisuguseid sõnu meeles pidada, nagu "tere" ja teised igapäevased sõnad. Kuid kolme kuu kestel, mil olen kursustel käinud, olen juba mõnevõrra eesti keelt õppinud, mõistes üht-teist kohalikkude inimeste könelusest".

Ilja Loven, kelle päritolu ajalehl ei märgi, ütles lehemehele otsekoheselt: "On äärmiselt ebamugav töötada ja kokku puutuda inimestega, kelle emakeelt ma sugugi ei valda. Nii nagu Tallinna asusin, otsustasin keeltekursustele minna, sest mu igapäevane töö viib mind kokku paljude eestlastega, kuna olen raamatukaupluses müüjanna. Käin hoolikalt kursustel, et need edukalt lõpetada, sest ilma eesti keele oskuseta on töepoolest raske müüjannana töötada, seda pealegi raamatukaupluses".

Nikolai Tshistjakov, lõpetanud hiljuti miilitsa-kooli kursused leitnadina, tähendas ajalehe esindajale, et mõne aasta eest Eestisse asunult ei pööranud ta eesti keele oskuse vajadusele erilist tähelepanu. Kuid nüüd, puutudes igapäevases töös kokku paljude eestlastega, selgus et olin Eestisse asudes valel arvamisel: siin ei saa teisiti, kui pead oskama ka vöörkeelt oma emakeele kõrval.

Ka tööstusministeeriumis kantseleiametnikuna töötav Tatjana Ivanova avaldas ajalehe esindajale siiralt oma mured: "Kuna mul tuleb igapäevase töö juures kokku puutuda paljude eestlastega ja tegeleda nende dokumentidega, siis osutus töö huvides paratamatuks, et asusin eesti keelt õppima, kuna see kergendab vastastikkust arusaamist". (EPL/KA).

USA-arhitektid TALLINNAS

NEW YORK (VES) — Ameerika Arhitektide Ühingu (AIA) häälekandja "Architectural Record" detsembrikuu numbris tuuakse teade ameerika arhitektide delegatsiooni külaskäigust N. Liitu ja Tallinna külastamisest koos ülesvõtetega, ka Tallinnast.

Kultuurilise läbikäimise raamides toimunud külaskäigu isikulise koosseisu valis AIA president Mx O. Urbahn ja sinna kuulusid: ajakirja "Architectural Record" vanemtoimetaja Mildred F. Schmertz ja ühingu järgmine president S. Scott Ferebee, Frank L. Hope ja John McGinty.

Ameerika arhitektide delegatsiooniga oli reisil kaasas nõukogude arhitekt Elgen Grigorjev, kes ühtlasi toimis ka tõlgina. Tallinnas olid ameeriklasi vastu võtmas Tallinna peaarhitekt Dmitri Bruns ja linna taastamise direktor Rasmus Kangropool. Oli ka naistõlk, kuid selle nime ajakiri ei tea.

Ameerika arhitektidele näidati Tallinna linna ja uusehituse nii avalike kui ka korterimajade ala.

● Saksamaal USA-armees teeniv major Are Sildam saabus puhkusele USA-sse, kuhu ta jääb pärast puhkuse lõppu teenistusse ühes sõjaväebaasis.

● Stockholmis kihlusid René Dagerman ja Alli Nael-Madisson.

SIIT ja SEALT

● **Londonis toimus pagulasrahvuste rahvatantsupidustus Kilburn Gaumont State Theater ruumides, kus eestlasi sindas Londoni eesti seltsi rahvatantsurühm Aili Estrati juhatusel.**

● **Karen Viinamäe tuli Toronto konservatooriumi seitsmenda klassi klaverieksamitel esimeseks ja sai hõbedase medali aktusel. Konservatoorium korraldab selliseid eksameid koolide õpilastele igal aastal. Tänavu sai kümnenda klassi õpilaste võistlustel veel esikohad Bachi ja Chopini mängimises Marianne Urke.**

● **USA valitsuse kavas on lõpetada sunduslik sõjaväeteenistusse kutsumine 30. juunil 1973. Eelseisva aasta esimesel poolel võidakse sõjaväeteenistusse kutsuda ainult mõni tuhat meest. Kuna 1972 a. kutsealustest on suur arv veel sõjaväeteenistusse kutsumata, ei ole 1973.a. meestel ette näha sundkorras sõjaväeteenistusse minekut.**

● **San Pedros, Los Angelese sadamalinnas tegutsev kinnisvaramaakler Aino Lauri valiti maaklerifirmade keskorganisatsiooni direktoriks. Organisatsioonil on 180 liiget.**

● **Jenny ja Rudolf Kreek Stroudsburgist Pennsylvaniast sooritasid reisi Austraaliasse ja Uus-Meremaale.**

Eestlanna filmiroll

LONDON (EPL) — Mõne aasta eest lõpetas Londonis Royal Academy of Dramatic Art Mary Tamm, kes mängis seejärel Birminghami Repertory Company's ja siis huljuti Londoni The Roundhouse teatris.

Nagu teatab Bradfordi ajaleht "Telegraph and Argus" on Mary Tamm saanud nüüd esimese filmiosa pshühholoogilises trilleris "Tales that witness madness", mis on filmimisel Sheppertoni studios.

Mary Tamm mängib peaosalise tütart. Peaosa pidi mängima Rita Hayworth, kes aga tervislikel põhjustel on osast loobunud ja Londonist lahkunud. Tõenäoliselt võtab osa üle Kim Nowak.

Bradfordi ajaleht kirjutab, et Mary Tamm'est loodetakse filmis palju. Peale filmi lõpetamist mängib Mary Tamm televisiooni näidendis ja peale seda on talle pakutud juhtiva näitleja osa Welsh National Theatre Company's.

Juudid nõuavad kahjutasu ka Ida-Saksamaalt

VIIN — Viinis elav Iisraeli valitsuse volinik Simon Wiesenthal, kes on teinud silmapaistvate natside jälitamise enda elulõesandeks, kinnitab, et Israel annab Ida-Saksamaale ainult siis poliitilise tunnustuse kui Ida-Saksamaa maksab juutidele natside kuritegude eest kahjutasu.

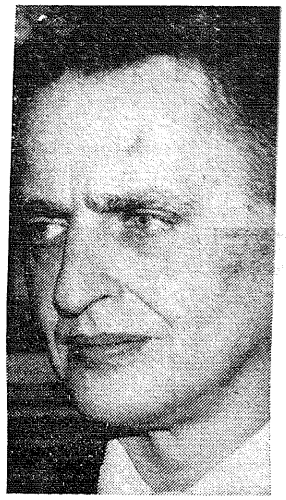
Lääne-Saksamaa on seni maksnud juutidele ligemale 14 miljardit dollarit, kuna Ida-Saksamaa on keeldunud igasuguste hüvituste maksmisest.

Välisajakirjanik küsib:

On rootsi teel korporatiivsele sotsialistlikule totalitarausele

EPL on varem refereerinud tuntud inglise ajakirjaniku ja väliskorrespondendi Roland Huntfordi Rootsi kohta kirjutatud raamatut "The New Totalitarians", milles kauemat aega Rootsis m.h. Observeri kirjasaatjana toiminud autor tõstatab küsimuse, kas Rootsi ei ole kujunemas korporatiivse struktuuriga ja totalitaarses vaimus juhitud riigiks praeguse arengu jatkudes. Raamat ilmus rootsi keelkes pealkirjaga "Det blinda Sverige" (Pime Rootsi).

Tuginedes ajaloolistele ürikutele konstateerib Huntford, et juba keskaegsest kuningas- ja kirikuvõimu tälusest peale on säilinud rahvas individualiteedi handikap gruppikuuluvuse mentaliteedi kammitsas. Rootsi rahva ühiskondliku mentaliteedi kujunemine on tegelikult tekkinud ligi tuhande-aastasest maatarvitamise-kasutamise jaotusest, mis oli paigutatud kitsaste maatükkide või ribadena (remsor) mitmes tükis erinevates kohtades, nii et selle kasutamine individuaalse majapidamisena oli võimatu. Sellest tingituna tekkis Rootsis kollektiivne maakasutamine, milline süsteem kehtis mitu aastasada enne bolshevistlikke kolhoose. Näiteks samast ajajärgust peale ei tunta Rootsis iseseisva "põllumehe" mõistet, vaid põllumees on tänapäevani ikkagi veel "maatarvitaja", jordbrukare. Kollektiivne maakasutamine likvideeriti liigipäeva otsusega alles 1827 aastal. Likvideerimine toimus protestideta ja tolerantselt, nagu kõik suuremad reformid, mis tulevad ülevalt poolt, sest rahvas kehtiva mentaliteedi tõttu tulevad sellised korraldused täita kuulekalt ja tingimusteta.

Palme: "Meie demokraatia on rahvalike organisatsioonide demokraatia".

Vabaks jäänud "maakasutajad" siirdusid linnadesse ja tööstuskeskustesse, kuhu nad viisid enesega ka kollektiivsuse mentaliteedi, mis on mõjutanud ja vorminud rahva grupeerumist ja kuulekust ülevalt tulevatele bürokraatlikele korraldustele ja käskudele.

Rootsi riigi ühiskondliku struktuuri mõistmiseks on autor usutlenud peaminister Palmet, kes on seletanud: "Meie demokraatia on rahvalike organisatsioonide demokraatia". Vastavalt sellele domineerinud riigivõimu tegelike kandjatena nn rahvalikud suured keskorganisatsioonid — tööliskonna LO, ametnike TCO, akadeemikute SACO ja Tööandjate SAF, kes kokku moodustavadki riigi korporatiivse struktuuri.

Poliitilised parteid ja erakonnad esindavad tegelikult Riigipäeval neid organisatioone: sotsialdemokraadid on faktiliselt LO esindus, Centerpartei esindab peamiselt "maatarvitajaid", rahvaerakond ametnikke ja akadeemikuid ja moderata samlingspartei tööandjaid, suurmaapidajaid, Maja- ja äriomanikke. Isikuid või üksikuid indiviide riigipäeval ei tunta, sest valitakse mitte isikuid, vaid parteisid. Riigipäevale otsustamiseks antavad küsimused ja eelnõud arutatakse läbi eeltähendatud kutseorganisatsioonides enne nende esitamist Riigipäevale, kes küsimuste vormiline otsustaja. Tegelik võim riigis on aastasadu olnud valitsuse käes, kuna riigipäev on peaaegu alati olnud kahvatu ja nõrk, kuulekas käiguandja valitsuse korraldustele ja kavadele. Ise ei ole ta peaaegu kunagi midagi algatanud. Opositsiooni valitseva mentaliteedi järele ei sallita ja sellepärast on see tagasihoidlik, sageli omavahel lõhestatud.

Huntford sarnastab Rootsi riigi struktuuri fashistliku Itaalia korporatiivse struktuuriga. Ta isiteerib kaas-haridusminister Sven Mobergi, kes on seletanud: "Meie eesmärgiks on korporatiivne riik. Oleme teadlikud selle ohust ja väärkasutamisest kuidas see toimus Haalias, kuid meie kavatseme sellest hoiduda."

Rahva kollektiviseeritud mentaliteet on vorminud ka korporatiivse intellekti, mille tulemusena isik võtab ennast kui ühiskonna lahutamata liiget, kus kommuuni, riigi ja "rahvalike kutseorganisatsioonide" huvid ühtlasi ka tema enda huvid. Sellest ka see omapärane domineeriv arusaamine seadustest, mis ei ole mitte kodanike huvide kaitseks, vaid riigi huvide kaitseks kodanike vastu. Riigi ja kommuuni huvide primäärsus on omakorda tekitanud võimsa ametnike bürokraatia, mida autor võrdsustab Nõukogude Liidus võimutsevate "aparatshikutega", kes teostavad pidevalt rahva meelsuse kontrollimist mitmesuguste organisatsioonide, instituutide ja grupeerimiste kaudu, et vormida uut ja kuulekat inimest rezhiimile.

Huntford juhib tähelepanu asjaolule, et kuni möödunud sajandi alguseni oli Rootsi kultuuriliselt väga mahajäänud maa Euroopas. 17-sajandil ei olnud ühtegi kirjandikku ja puudus rahvuslik kirjandus ja kunst. Alles möödunud sajandi keskel ilmus esimene nimekas kirjanik — Strindberg.

Kuni 1960. aastani kehtis Rootsis keiserliku Saksamaa koolisüsteem. Võimulolev sotsialistlik partei nägi selles kodanliku arusaamisega inimeste kasvatamist, mis oli vastuolus partei ideoloogiaga ja sellepärast tuli see likvideerida ja asendada sotsialistliku koolisüsteemiga.

Selleaegne haridusminister Palme on seletanud, et "kooli ei minda mitte mingusuguseks isiklikuks saavutuseks, vaid õppimaks kuidas tegutseda kui grupi liige".

Rahva ümberkasvatamist ja tema vaimsuse vormimist sotsialikus vaimus teostavad pidevalt kõik riiklikud koolid alates algkoolist kuni ülikoolini. Peale selle veel riiklikult dirigeeritavad massmeedia-vahendid, nagu raadio, TV, eriti ajakirjanike koolid, obvitseride väljaõpe, ABF ja ka kõik n.n. heaoluriigi asutised, nagu sotsiaalne hoolekanne, tervishoiuvalitsus, haiguskindlustus, laste-hooldus ja isegi võimas tööturuvalitsus AMS. Kõigis nendes asutistes ja talitustes on juhtivatel kohtadel sotsialdemokraatliku partei tegelased, kelle kaudu partei teostab kodanike meelsuse ja kollektiivse mentaliteedi kontrollimist, millises süsteemis autor konstateerib Nõukogude Liidust kopeeritud lehekülgi. Koolidevalitsuse ringkirjas koolidele on tõstetud maailmakirjandusest esikohale Mihhail Sholohhov, Emil Zola ja USA neegerkirjanik Richard Wright, oma proletaarsetest kirjanikest Ivar Lo Johansson, Harry Martinson ja Wilhelm Moberg. Ringkirjas on soovitatud hüljata Lääne-Euroopa perspektiiv.

Praegune haridusminister Carlsson on tähendanud, et "kooli ülisandeks on suruda maha respekt ja autoriteet ja selle asemel ehitada üles koostöötunne", mille all loomulikult tuleb mõista sotsialistlikku koostöötunnet.

Kõrgemates koolides on üheks õppeaineks nn "rahvalikud organisatsioonid", milliseid võrdsustatakse isegi Riigipäevaga ja antakse mõista, et "töölisliikumine" on võrdne riigiga. Siin peab autor ülearuseks võrdlust Nõukogude Vene, Mussolini Italia või falangistliku Hispaniaga.

Huntford on küsinud peaminister Palmelt, kas ta peab ennast eurooplaseks ja saanud vastuseks: "Ma ei näe midagi erilist Florenzis, Pariisis ega Roomas. Ma tunnen end kodus Prahas, Warssavis või Sofias."

Huntford konstateerib et seljapöörramises läänemaailmale on Rootsi isegi jõudnud ette Nõukogude Liidust. Arvustust ja opositsiooni üldiselt ei sallita. Kuid opositsioon on ka teadlik, et neid lastakse küll tegutseda, ent nad peavad arvestama suunaga, mis nn "rahvalike organisatsioonide" poolt koos valitsusega algatatud ja käiku lastud.

Huntfordi tähelepanekud näivad andvat ka seletuse, miks opositsioon Rootsis pidi leppima EEC-st eemale jäämisega neutraliteedi ettekäändel, kuigi riigi neutraliteeti rikutakse pidevalt kommunistliku Põhja-Vietnami kui sõdiva poole toetamisega. Samaldel asjaoludel pidid opositsioonierakonnad tegema kaasa allkirjade kogumise aktsiooni "Vietnami manifestatsioonile" USA vastu, kuigi neid otseselt selleks ei sunnitud, sest kollektiivse koostöötunde tõttu ei saanud nad jääda ka eemale. Sest "samhälles" varjatud jõud ja vaimud peavad tegutsema kollektiivselt.

AUGUST OTS

K.A.Hindrey surmapäev

Kuni viimase ajani puudusid vabas maailmas lähemad teated K. A. Hindrey saatuse kohta pärast 1944 septembri saatuslikke sündmusi. Täies ulatuses on need tänaseni teadmata, kuigi aastaid viis või enam tagasi teatavaks sai, et Hindrey on surnud ja maetud Tallinna Metsakalmistule.

Samaaegselt puudusid teated, millal ja kus Hindrey suri. Esmakordselt on nüüd Nõukogude võimud ametlikult teatanud Hindrey surmapäeva. Entsüklopeedia kolmandas köites on see märgitud 9. jaanuarina 1947. Hindrey on surnud Tallinnas. Et kadunud kirjanik-kunstnik koos abikaasaga pärast venelaste tagasitulekut mõnda aega Iru vanadekodus elas, on faktiliselt kinnitust leidnud, kuid kui kaua ta sääl elas ja millal ta Tallinna asus ning millistes tingimustes ta seal elas, pole teada. Igatahes mingisugust kirjanduslikku-ajakirjanduslikku tegevust Hindreyle ei võimaldatud 1944. sügisest alates.

Mis puutub 25-realisse artiklisse Hindreyst ja ta tegevusest EN Entsüklopeedia veerul, siis on see üldiselt faktidega kooskõlas, kusjuures kirjutise lõpul märgitakse, et "Fashistliku okupatsiooni aegses ajakirjanduses avaldas H. poliitiliselt tendentslikke vesteid ja juhtkirju."

LUGEJA KIRJUTAB: ROOTSI SOBIV EESTI PÄEVADEKS

Diskussioon järgmiste Eesti Päevade asukoha küsimuses kestab ka uuel aastal edasi. Eesti Päevalehele on saabunud järjekordse sõnavõtuna kiri Toronto ülemaailmsete Eesti Päevade peasekretärilt Harri Kivilolt, kes võtab sõna Rootsi kaitseks ülemaailmse kokkutuleku-maana.

Harri Kivilo kirjutab:

Küsimus kus ja millal korraldada järgmised ülemaailmsed eesti päevad vajab peagi otsustamist. Enne lõpliku otsuse langetamist tuleks aga kõiki tegureid palju põhjalikumalt analüüsida kui see toimus möödunud suvel ÜEP laiendatud juhatuse kiirkoosolekul. Eriti oluline oleks kindlaks teha nende arvamist, kes taolisele kokkutulekule annavad vajaliku jõu ja kandepinna. Mõtlen siin esmajoones laulukoore, rahvatantsijaid ja naisvõimlejaid.

Torontos rakendatud nädalapikkune ja valikurohke programm tundus enamuse soove rahuldavana ja peaks nii siis määrama ka järgmiste ülemaailmsete eesti päevade kavalise suuna. Katsed järgmist suurpidustust ajaliselt siduda Montrealis toimuva olümpiaadi ja Ameerika Ühendriikide 200 aasta juubelipidustustega kujuneks kahtlemata killustavaks ja koormavaks. Järjelikult tuleks muuta järgmiste eesti päevade aega või kohta (või ka mõlemaid). Eestlaskonna üldist majanduslikku jõudu arvestades saaksid ülemaailmsed kokkutulekud (vähemalt esialgu) toimuda kas Euroopas või Põhja-Ameerikas. Tuginedes ÜEP 72 kogemustele puudub igasugune alus oletamiseks, et Rootsi eestlaskond ei suudaks järgmisi pidustusi paremini korraldada kui Kanada või Ühendriikide eestlased.

Üheks rahvast kokkutoovaks teguriks ÜEP 72. osutus soov tuttavate ja sõprade kohtamiseks. Vaatamata üsnagi arvukatele Euroopareisidele on Põhja-Ameerikas veel palju kaaseestlasi, kes vajavad mingit lisatõuget oma endiste elupaikade ja sõpradetuttavate külastamiseks Rootsis ja Saksamaal. Kui paartuhat väliskülalist tõid Torontos välja 15 000 kohalikku eestlast, siis võiks arvestada, et Ülemaailmsed Eesti Päevad Rootsit tooksid kohale 3 kuni 4 tuhat väliskülalist ja 10 kuni 12 tuhat omainimest.

Tõenäolikult asjata on ka mure, et ülemaailmsete eesti päevade Rootsis korraldamise puhul jääks ära eestluse tutvustamine võõrastele kohaliku massmeedia kaudu. Need, kes Torontos olid sidepidajateks ingliskeelse ajakirjanduse, raadio ja televisiooniga võivad kinnitada, et laialdane ja heatahtlik kate Kanada massmeedias olenes mitte telgitagustest mahhinatsioonidest ega ka mitte valitsuse poliitilisest hoiakust, vaid siira ajakirjandusliku uudishimu tekitamisest üsnagi erakorralise suur-kokkutuleku suhtes. Sama meetod peaks ka Rootsis vajaliikke tagajärgi saavutama.

Harri Kivilo oli möödunudsuviste Eesti Päevade peasekretäriks.

Lisaks sooritusele Rootsist kaalub järgmise ÜEP paigana, tahaksin öiendada möningaid ebatäpsusi seoses viimase ÜEP juhatuse koosoleku kirjeldusega. Tehes mainitud koosolekul ettepanekuid solistide kontserdi puudujäägi ja ÜEP 72 ülejääägi kasutamise osas (ning informeerides koosolekut saabunud pakkumistest Kanada ja Ühendriikide linnadest kelle turismibürood meeleledi näeksid järgmiste eesti päevade korraldamist nende hoonetes ja hotellides) ei soovitanud ma kunagi kõiki kontserdi kulusid "silmapilgutamata kinni maksta" ega ka ÜEP 72 ülejääki kellegi vahel jagada.

Juhtisin koosoleku tähelepanu vaid tõigale, et solistide kontserdid õnnestusid rahva seisukohast ja olid väga oluliseks osaks ÜEP 72 kavas. Sellest seisukohast lähtudes tegin ka ettepaneku, et ÜEP kataks tekkinud puudujäägi ja et seda ei peaks tegema kultuuri toimkonna liikmed isiklikult, nagu see tundus olevat mõne koosolija südamesooviks.

Lähtudes laulukooride, rahvatantsijate ja võimlejate määravast panusest mitte üksnes igasuguste eesti päevade korraldamisel, vaid kogu meie rahvaskultuuri ja eestluse säilitamisel paguluses, tegin ettepaneku, et nende kolme ala esindajad moodustaksid toimkonna mis teeks ettepanekuid ÜEP ülejäägi kasutamise osas. Minu muljete põhjal tundus enamus Koosolijaist pooldavat mingit rahvuskultuurilist tegevust (kaasaarvatud ülemaailmsete kokkutulekute korraldamine) toetava fondi loomist. Olen veendunud, et ülalmainitud kolme tegevusala esindajad oleksid võimelised tegema sobivaid ettepanekuid ÜEP ülejäägi kasutamise osas, nii et ei tekiks raha mõtetut tükeldamist mitmete organisatsioonide vahel.

HARRI KIVILO

R. Taagepera sateliitsuse idee saatus

TORONTO (EPL) — Dr. Rein Taagepera, kes 1965 lansseeris idee, et vaba eestlus peaks töötama mitte Eesti iseseisvuse ja enesemääramise taastamiseks, vaid Eestist Nõukogude satelliitriigi loomiseks, mis vormiliselt oleks eraldatud N. Liidust, on dr. Taagepera enda poolt avaldatud ingliskeelse uurimuse järele, mille ta avaldas ühenduses julgeolekukonverentsi eeelöödе algusegа Helsingis, huvi äratanud ka okup. Eestis, kus ametlikud võimude esindajad on pidanud vajalikuks selle vastu sõna võtta.

Nii on "Eesti Kommunistis" 1971 Armin Lebbin märkinud, et "manöövri taga seisab unistus taastada Eestis kapitalism" ja 1972 möönab ülemnõukogu presiidumi esimees A. Vader, et "see idee on Trooja hobune ja Nõukogude vastane propaganda".

Taagepera tetavasti saatis 1965 koos Helmo Raagiga omaalgatuslikult USA valitsusele selles küsimuses memorandumi, leides, et USA peaks oma poliitika toetama "rahvavabariigi Eesti" loomisele, mida siis tunnustataks ja millega Eesti Vabariigi esindused tunnustuse kaotaksid. Taagepera konstateerib, et läänes asuv eestlus on küsimuses jäänud selgelt kommunismivastasele seisukohale, tema ise aga ei ole taganenud oma ideest.

Küüditatu teos Siberi-elust

Maria Kopperman: "Minu 12 aastat Siberis", HARTA-Förlag, Stockholm 1972. Hind. kr. 25:-

90-aastane Maria Kopperman meenutab oma kannatusi küüditustes (neid oli kaks) Siberis.

"Minu 12 aastat Siberis" — selle pealkirja all on ilmunud Maria Koppermani mälestused Harta-Förlagi nimelise eestlaste kirjastuse väljaandel. Teose väljaandmiseks on asutatud eri kirjastus.

Ja ostjaskond on ka erksalt reageerinud: väikese ajalehesõnumi peale on ainuüksi Rootsi paguluse osas tulnud kokku niipalju raamatu ettetellijaid, et väljaandmise kulud juba tasutud on ja kirjastusel varuks on materjalid teise trüki ilmutamiseks.

Olen rohkesti lugenud raamatuid elust nõukogude orjalaagreis ja asumisele mõistetute saatusest. Eesti keeles on kõnealune teos esimene selletaolistest. Pean ütlema, et Maria Koppermani oma on üks kõige raskemasisulisi. Ja selle poolest, mida autoril läbi on tulnud elada Siberis, päris ja hoopis ainulaadne: nii haruldaselt vastupidav, jaksav ja kõige kriitilisemast olukorrast eluga väljatulev on olnud autor. Ta on haruldane isiksus, haruldane oli ta saatus ja rohkemgi kui haruldane tema vitaalsus: viis kopsupõletikku läbi teha ja veel kõigest hoolimata oma 90-dat sünnipäeva võida pühitseda Stokholmi Eesti Majas — see on ime.

Mispärast saadeti Maria Kopperman Siberisse? Lihtsalt sellepärast, et ta oli elanud ja tegutsenud laitmatult ja ilma ühegi üleastumiseta seadustest. Ja poliitiliselt ei olnud ta milgi moel tegev olnud või kuidagi kommunistidele varba peale astunud. Oli lihtsalt olnud äripidaja, kaubitsenud väikeses omaasutatud poes üksinda, abilisi pidamata ja sel moel kedagi ekspluateerimata.

Aga ta küüditati ja peeti tema üle kohut ning mõisteti kolmeks aastaks asumisele — olukordadesse, mis ei olnud paremad tööst orjalaagris. Seejuures oli ta juba 60 aastat vana — eas, mis kodanlises maailmas ilmastilma on annud vanaemale puhkuse elu. Tema aga küüditati nagu lugematud inimesed. Sellest veel vähe: ilmatusuurte raskustega ja tabamisehirmu saatel lõpuks Tallinna tagasipääsnuna (ametlikult oma karistuse ära kandnuna ja seega vabana kodanikuna) langes ta uue küüditamise laine alla, 25. märtsil 1949.a.; seekord juba hoopis ilma kohtuotsuseta.

Jälle asumisele ja nii kauaks, et kaks Siberi perioodi kokku moodustas kaksteistkümmend aastat. Kui siisa juure arvata viletsuseperiood kahe Siberi-aastaku vahel Tallinnas (ilma kõigest, mis olid elukorralduse ja heaolutingimused) siis tuleb juba välja üle kuraditosina vaeva, rahutuse ja alanduse aastaid.

Kuid esimese asumise ajajärgu kestes M. Koppermanil jutustada on elust, kus leidu palju lehekülgi, kus jälle teda ei tabanud mingi äpardus, ebameeldivus, halb elukäänak, haigus, või kohapealsete võimude väljamõeldud shikaan, kius või lihtsalt oma võimu näitamise lust, siis teine Siberi-periood kujunes palju rahulikumaks. Siiski sellestki ajajärgust on tal kirja pandud need read:

"Olin 25. märtsist 1949. aasta 20. augustini 1955 elanud Krasnojarski ümbruses. Olin mitmel alal ülalpidamist teeninud, küll härjaga telliseid ja kivisütt vedanud (muidugi tuli seejuures koormaid peale ja maha laduda — temal, juba 70-ne ja rohkemaastasel), olin potsepa käealune olnud, kraavikaevaja (kraav nii sügav, et kaevaja pea äärte taha kadus), viljakuivatis kütja (sellises palavuses, et karda iga minut ise põlemasüttimist) ja kuue ahju kontrollija".

Peab meeles pidama, et sellises vanaduses paguluses nauditakse juba aastaid pensioni — mitte midagi teha tarvitsemata. — Loeteldud tegevused ei ulatu aga selle hulgani, mis autoril on tulnud toimetada ta esimese Siberi ajastu raskemas järgus.

Üldse, kogu raamatu lugemisel peaks lugeja oma vaimusilma ette kutsuma inimeste elukorra ja piiritud vabadused ning mugavused, mis neil kasutada olid enne küüditamisloomavagunisse paiskumist ja kogu teekonna raskuste kogemist, ja hiljemgi. Lugeda tuleb nii ütelda kahel plaanil: seda, mis seisab raamatus ja seda, mida on ette kujutada elust vabaduses. Siis alles selgub lugejale kõigi piltide ja olukordade kohutavus.

Peale isikilike kannatuste tuli autoril läbi elada mure tütre pärast, kes ka küüditati (ilma et tal sedagi "süüd" oleks olnud, mis endisel poeomanikul omal. Mure tütre asukoht üles otsida ja niikaua ja intensiivselt tegutseda, kuni nad Siberis jälle kokku elama said — ja egas siis kõikmured kadunud: ta pidi valutava südamega nägema, kuis tütar ülejõukäival metsatööl pidi vaevlema. Ja tütre kadumaläinud laste pärast oma mure. Kes ema südant tunneb, see aimab.

Isegi kodumaale pääsmine esimeselt asumiselt oli täis hirmu ja kartust (ametlikult oli küll karistus kantud, kuid kohapealsed võimud ei tahtnud kuuldagi karistatute asumiselt ärapääsmisest).

Kodumaa teekonna alguse kohta kirjutab autor:

"Laev saabus Tomskisse, oli õhtune hämarus, poolpime õhtu. Segasime end üksikult väljatuleva rahva hulka. Kaaspõgeneja Mari läks ees, teeseldes, nagu oleks tal aega küll, meie kolm arglikult järel. Jõudsime üle silla, higist märjad, nagu oleksime riietega vette kukkunud. Mida kõik võib hirm teha: jalad nõrgad all, kurk kuiv, süda peksab, silmad pisarais, teadmata kas röömust või hirmust — üks oli kindel — pääsnud olime Kransöi Jarist."

Ja rongis jälle: "Pidime Tomskist läbi sõitma. Tomski jaamas näeme, et kedagi otsitakse. Julgeoleku ametnikud on kõigist reisijaist huvitatud, aga passe ei nõuta. Üks neist tuleb Ilse (tütre) juure, raputab teda õlast, küsides: "kto vöi?" (Kes teie olete?). Sel minutil tuli teine ametnik ja ütles midagi ja mõlemad läksid meie juurest ära.

Olime rohkem surnud kui elus. Ilse oli kahvatu, suured silmad ehmatusest peast välja kargamas, rääkida keegi meist ei suutnud ..." See oli siis "vabaks lastud" inimeste sõit ...

Väga imponeeriv on see viis kuidas M. Kopperman pahasti käituvate ülemuste vastu end ülal peab. Kohati tundub, kui ta jälle oma tahtmise läbi on viinud või koguni võitjaks on jäänud, et tal on mingi võime inimestesse mõjuda, neid taltsutadagi. See võime on tal ühendatud julgusega. Mitte kunagi ei löö ta kartmavaid on valmis vastu võtma kõige halvemat. Ja see imponeerib. Oma vaimuga on ta kõigest läbi löönud ja enese vabasse läändegi toonud. On õnnestunud lõpuks ta tütrelgi vabasse maailma pääseda.

Ja mitte unustada: ülestähendused Siberi elust ta olevat teinud kohapeal ja tal on olnud küllaltki osavust ja õnne omad mälestused kõigist kontrollidest läbi tuua, tehes sellega oma kaaskannatanuile hindamatu teene. On sündinud raamat, mille tingimata meie organisatsioonid peaksid tõlgete kaudu toimetama laiema Vaba maailma foorumile. Raamatu plusside hulka kuuluvad ka head fotod, isegi kuulsaist muldonnidest saame pildi.

Teolsele on eessõna kirjutanud V. Kures, mis hästi kokkuvõtlikult seda käsitab ja lugejale raamatu autorit tabavalt iseloomustab, juhtides olulisematele punktidele lugeja erilise tähelepanu.

ARTUR ADSON

Lühiteated Ameerikast

● **President Nixon asutas USA majanduselu juhtimiseks uue ametkoha, presidendi assistendi majandusalal, nimetades sellele kohale rahaministri George Schultzi, kes jääb edasi ka rahaministriks.**

● **Riiklik hindadekomisjon andis loa 1973.a. autode hinna kõrgendamiseks General Motors kompaniile kesmiselt 54 dollari võrra ja Fordile keskmiselt 62 doll. 55 cendi võrra autolt.**

● **USA delegatsiooni tugeva surve tõttu otsustas UNO eelarvekomitee New Yorgis häältega 67:30 ja 32 riigi erapooletuks jäämisel vähendada USA liikmekasu UNO-le seniselt 31,5 prots. aastas 25 prots. UNO regulaarsest eelarvest.**

● **Kongressi erikomitee töötas välja ja esitab jaanuarikuus Kongressile kava panna New Yorgi ja Bostoni ning New Yorgi ja Washingtoni vahel käiku rongid, mille kiirus on 200 km tunnis senise 120-150 km asemel. Sõiduaeg nimetatud linnade vahel väheneks peagu poole võrra.**

Don Juan põrgus

See on teadagi üks Bernard Shaw näidendeid ja me sõitsime seda vaatama Forest Teatrisse Philadelphisd. teatrikassast vastati telefonilisele päringule, et nad ei reserveeri piletid, kuid kohti jatkuvat. Kuuekümnemiilise sõidu järele olime kohal poolteist tundi enne etenduse algust mille kohta oli ukse kõrval seisva kumminuiaga varustet valvuri kohal silt, et see on "8 o'cl. p.m. sharp". Teiselpool tänavat on restoran — "House of Japan" ja me läheme vaatama kui ehtne see on, sest lõpuks peab poolteist tundi kusagil olema.

"House of Japan" on kahes osas — esimeses pooles peab lauas istuma euroopiaste või ameeriklaste moodi, kuid teises osas on võimalus kingad jalast võtta ja madala lauakese äärde põlvitada jaapanlaste moodi, seal einetavadki mõned paarid niimoodi, aga jaapani noormees kes just siseneb, istub ikkagi meie lähedusse laua äärde.

Kelnerinnad on rohelistes kimonotes ja naeratavad iga sõna peale, kuid räägivad väga raskepärast ingliskeelt. Teekann on laual, aga suhkrut mitte ja seda ei olegi. Supp tuuakse väiksetes kaussides ja kelnerinna ütleb, et meil tuleb seda juua.

Joome siis seda kerge puljongimaitsega läbipaistvat vedelikku kuni minule tuuakse tellitud "Yempora Basket", aega ma näen, et teiste kandikuil on seesama "Basket" ja veel mitmesuguseid lisandusi grillitud liha, tundmatute aedviljade ja muuga.

Kõige mõistatuslikumaks jääval kitsad mustad ribad, mis maitsevad magushapult. Shrimbid ja aedviljad on kergelt friteeritud. Jaapani köök on teistmoodi kui Hiina oma, ained pole nii segatud ega läbi keedetud. Naeratlev kelnerinna ütleb veel, et tema nimi on Kev, aga ameeriklased kutsuvat teda Key.

Lõpuks puudub veel mõni minut kaheksast, ja kuna etendus algab "sharp", siis me ruttame —korraval-vur paneb siinse korra järele autoliikluse seisma ja laseb teatrissetahtjad üle tänava.

Saal koguneb täis ja daamide kasukad ning mantlid, mis saali kaasa võetakse, teevad ruumi veel kitsamaks. Ma tunnen seda teatrit, sest olen siin käinud paar korda varemgi, aga seekord on eesriie üleval ja laval on näha neli noodipulti ja mikrofonid ning mõned toolid ja pukid.

Etendus algab "sharp" kus minutit pärast kaheksat, kui lavale ilmub õhtukleidis daam ja kolm smokingis härrat. Ma ei tunne näidendit ja kuigi kavalehel, mis öieti on rohkem ajakirja moodi, nimega "Playbill", on pikad veerud näitlejate ja teatri juhtkonna elu ja karjääri kohta, pole seal ainustki rida näidendi enese kohta.

George Bernard Shaw kui autori kohta on pool veergu, sealt loen, et ta sai Nobeli kirjandusauhinna 1925 ja et "Don Juan põrgus" on öieti unenäoline osa näidendist "Inimene ja üliinimene".

Ameeriklased reageerivad etendusele elavalt, nad naeravad ja häälitsevad Bernard Shaw tervameelsustele, aga pikkamööda jäädakse vaikesmaks, sest laval ei sünni midagi. Näitlejad seisvad, puhuti istuvad oma noodipultide juures, mõni keerab ajuti tekstiraamatu lehti ja räägivad.

Zestikuleeriminegi ei too lavale elevust sest üks monoloog järgneb teisele ning kuigi langevad mõned Bernard Shaw sapised ütlused inglaste, kiriku ja katoliiklaste kohta, või ta ironiseerib naiste ja abielu üle, või nalj läb' põrgu ja paradiisi vahekordade üle, jääb see kõik kokku ikkagi ainult mister Bernad Shaw filosoofiaks ja tekib salalik küsimus, kas niisuguste tekstide sellisel viisil teatris esitamine on kohane?

Näitlejad Paul Hereid (Komandör), Richardo Montalban (Don Juan), Edward Mulhane (Kurat) ja Agnes Moorhead (Dona Ana) on ju kõik küll staarid ja nende rääkimistehnika on suurepärane ning lavalviibimine mõjub enesestmõistetavalt ning vabana, aga pikkamööda tekib saalis teatrile nii hädaohtlik igavustunne ja ma näen, et mu naabrid on vaikselt tukkumas.

Kaks tütarlast mu ees tõusevad ja lahkuvad saalist ja üks närviliste liigutustega mees trügib keskreast minema. Tunnise monologiseerimise järele otsustavad näitlejad pausi teha ja publik liigub tänulikult kõrvalruumidesse ja tänavale suitsetama.

Teine osa kestab ka terve tunni ja ma mõtlen, et väga suur osa Ameerika filmidest ja tv-programmidest on ka dialoogile ülesehitet ja et nad ehk rohkem harjunud niisuguse kõneteatriga nagu täna õhtul siin pakutakse.

Kogu see asi on rohkem sobiv kuuldemänguks ja lavastajal (John Houseman) oleks tulnud läheneda sellele tekstile hoopis teisiti. Kas oli vaja maksta viis dollarit, et vaadata kaku tundi nelja õhturiietuseses näitlejat ja kuulata pikki tiraade — ja tukkuda oleks saanud kodus hoopis mugavamalt ja ka odavamalt. (EPL/EKS)

Meelituspreemiad autode näol saagi parandamiseks 1973

MOSKVA — N. Liidu kommunistlik partei ja valitsus on hakanud kolhoosnikke meelitama igasuguste preemiatega, et vältida viljasaagi ebaõnnestumist ka järgmisel aastal, 1973. aastal lubatakse kolhoosidele rahalisi autasusid ja isegi autosid preemiateks kui nad suudavad tõsta oma viljasaagi rekordilisele tasemele.

Asjaomastes ringkondades mainitakse, et käesoleva aasta viletsa viljasaagi N. Liidus põhjustas halb ilmastik ja suur lohakus kolhoosides.

Selle tulemusena jäi viljasaak 30 miljoni tonni võrra alla planeeritud 190 miljoni tonni.

Kremli võimumeestel ei õnnestunud käesoleval aastal kolhoosnikke ergutada ja virgutada loosungitega, üleskutsetega ja kulunud propagandaklõlksudega ning tuli välja mõtelda midagi tõhusamat põllutööliste tiivustamiseks.

Nüüd ongi selgunud, et igasuguste lippude ja vimplite kõrval antakse paremate kolhoosidele preemiateks autobusse ja ambulantsiautosid ning silmapaistvamatele kolhoosnikele isegi sõiduautosid.

Kolhoosnikule on auto kinkimine suureks tõmbe- ja meelitusnumbriks, kuna auto ostmiseks peab kolhoosnik tegema tööd palju aastaid.

Kommunistliku partei peahäälekapeahäälekandjal Pravdal oli raske lugejatele selgitada, miks N. Liidu kommunistlik valitsus kasutab tööliste ergutamiseks selliseid kapitalistlikke trikke".

Leedulaste kultuuri tesntrum

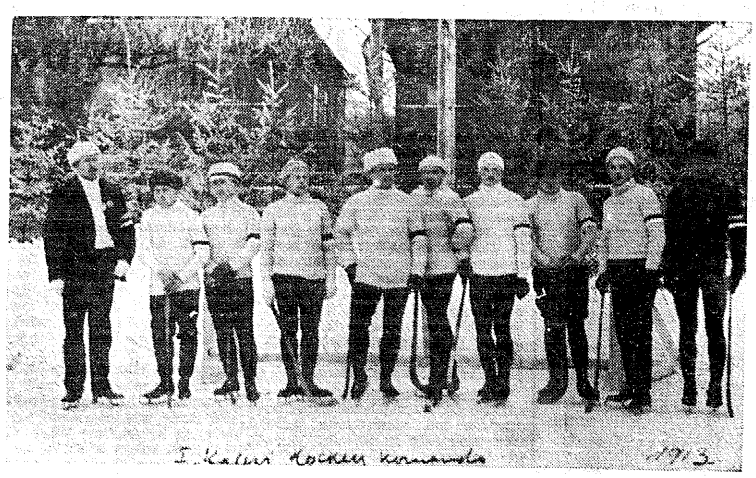
NE WYORK (VES) — Leedulaste katoliiklik organisatsioon, Franciscan Fathers, mille keskus New Yorgis, on alustanud suurprojektina leedu kultuurilise keskuse hoonete rajamist. 800.000-dollariline projekt on juba elluviimisel ja selle tulemusena kerkib New Yorgis, Brooklyni linnaosas, Highland Parki lähedal suurhoone, mille alusmüürid juba valmis ja mis peab lõplikult valmima eelseisva aasta juunis.

Uue suurhoone jaoks osteti 5 maja, milledest 3 lammutati. Kaks mitmekordset teist kivimaja samas on vähemate ümberehitustega kasutatavad loodava kultuurikeskuse jaoks.

Uude hoonesse ehitatakse ruumid uue trükikoja jaoks, saal 800 inimesele, ruumid mitmesugustel organisatsioonidele, täienduskoolile ja muud kultuurikeskuse vajadusi rahuldavad ruumid.

Raha uueks suurkeskuseks, mille oluline tähtsus leedu rahvusgrupi elus USA Idaranniku, koguti frantsiskaanlaste poolt ameerika leedulasilt kogu USA ulatuses.

● **Neli kuud kestnud reisilt Euroopasse ja Põhja-Aafrikasse saabusid tagasi New Yorki Harald ja Erna Luning. Neil oli Long Islandil ehitusettevõte, mille nad hiljuti müüsid.**

JÄÄHOKI AJASTUL on huvitav vaadata tagasi minevikku. EPL-arhiivi pilt (Jüri Lossmanni kogust) kujutab 1913 aastal Tallinna spordiselts "Kalevi" juurde loodud esimest "jäähokikomandot". Tookord ei tarvitatud veel sõna "meeskond".

Kui Lincolni õepoeg katsus Tartus õhupalliga lennata

Suvel okup. Eestis ilmunud Tartu Linnamuuseumi kodu-uurijate tagasi hoidlik kogutcos "Mõnda mineviku Tartus" pajatab vestleval kujul mõndagi ajaloolistest sündmustest Tartus. Üks pikem kirjutis E. Meose sulest on pühendatud õhusõidule Tartus 1892—1914, milles lähemalt kirjeldatakse omaaegse Uhendriikide president Abraham Lincolni õepoja Charles Leroux'i seikluslikule tegevusele Tartus enam kui kaheksakümmend aastat tagasi. Olgu muuseas märgitud, et C. Leroux hukkus läinud ta haud alt es möödunud aastal kindlaks tehti. Kuidas Ameerika presidendi õepoeg giitud kirjutisest, millest refereerime allpool olulisemaid lõikeid.

Enne seda olgu aga märgitud, et Ch. Leroux oli tol ajal 32-aastane, kasvult väikene mees ja saabus New Yorgist Tartus 1892. a. septembris. Õhusõidu ja langevarjuhüppajana oli C. L. tegevust alustanud 1886. a. ja oli Tartu saabumisel teostanud juba 238 õhusõitu. Tartus kavatses ta laskuda 500 jala kõrguselt maa peale, valides kohaks näitusväljaku tolleaegse Peterburi ja Puiestee tänava nurgal.

"Algul suhtuti Leroux' Tartu tulekusse skeptiliselt," märgib E. Meos oma ülevaates, kuna kardeti, et üritus kõiki kulusid ei kata. E. M. jatkab: "Leroux kavatses ainult õhusõidu ette võtta. Õhupall oli 36 jalga kõrge ja mahutas endasst 700 kantmeetrit gaasi. Langevari sarnanes tohutu krinoliiniga: ülemine osa oli kahejalase läbimõõduga, alumine kuus korda laiem. Rõngaste vahele oli pingule tõmmatud siidriie, mis alumistest rõngastest üle ulatus. Leroux' laskumise mehhanism oli järgmine: algul rippus ta alumise rõnga külge kinnitatud tugevate nööride küljes, seejärele päästis langevarju palli küljest lahti. Algul langes ta kivikiirusega, pärast aga täitus vari õhuga ja langemine muutus aeglasemaks, kuni ta liueldes maa peale vajus. Umbes versta kõrguselt allalaskumiseks ei kulnud rohkem aega kui 3—4 minutit."

Kõigi katsete kiuste esimesel demonstratsioonil Tartus, mis kestsid mitu tundi, ei õnnestunud aga Leroux'il tol päeval õhkutõus, sest "... meie gaas, millega L. oma heinakuhjasuurust õhulaeva täitis, oli nii mõistlik, et õhusõitjat mitte tolligi üles ei tõstnud," märkis ajaleht "Olevik".

Ajalehe kaastööline, seda katsetust kirjeldades, oli kuulnud, kuidas tema kõrval keegi pealtvaataja sõnanud teisele: "Näe, kui mustas riides, just kui surma vastu end seadnud!" Keegi noormees aga laulnud tasa oma neiule: "Oh, kui võiksin ma tuule tiivul su juurde lennata, ma viibiksin ehk viivul su juures õnnela."

Leroux lükkas oma demonstratsiooni edasi 8. septembrile, ent see ei õnnestunud ka teistkordselt katsel: Tartu linna gaasivabriku gaas olnud liiga raske, "peaaegu nii sama raske, nagu muu tuuleõhk", märkis "Olevik". Õhupall tõusis küll natukene maast üles, kuid langes koos Leroux'-ga pealtvaatajate sekka. L. süüdistas gaasivabriku direktorit, kes kinnitas, et gaas ei ole äparduses südi. L. ähvardas sõnadega: "Siia ma enam oma elus tagasi ei tule!" Tartlased kostsid: "Ega Tartust niisama hõlpsasti taevasse ei saa!"

Ja ta ei tulnudki. Kui ta hiljem Tallinna lähedal meres hukkus, kirjutas "Postimees": "Hoiatuseks on ta kurb ots igale sarnase katse ettevõtjale küll." "Olevik" lisas sel puhul omalt poolt: "Kuulsus on vististi meelitav omadus, aga kui magus see siis maitseb, kui see varjupoolt tuleb, seda jätame lugija enese kosta."

Mõõdus seitse aastat ja siis nägi vana Tartu esimest korda õhusõitu ja langevarjuhüppeid.

1892. a. ilmusid kohalikes ajalehtedes kuulutused, et 16. sept. sünnib näitusväljakul õhusõitja-langevarjuhüppaja Eduard Liskiewiczi suur "õhkulendamine". Rahvas luges ja imestas ning ootas kolmapäeva, mil see "suur õhkulendamine" pidi sündima.

"Postimehe" sõnade järele kirjeldati seda: "Kui Liskiewicz demonstratsiooni alustas, hüüdis rahvas hirmu ja õuduseõhinaga: "Nüüd läheb!", aga äparduse tõttu pääses õhupall peremehe käest lahti ning putkas üksinda sinisesse taevaruumi, kus ta veidi aja pärast linna äärde, Peterburi maanteele, maha langes. Teisel katsel kordus äpardus: õhupall läks lõhki ja põlema."

Edasi loeme selle sensatsioonilise sündmuse kohta Tartu minevikuraamatust: "Nüüd laskis Liskiewicz Tartus uue õhupalli valmistada, nimega "Dorpat". Kümmekond rätsepat õmblesid suurt "õhukotti" viis päeva. Pall paisus "Ressource'i" aias õletulest sooja õhku täis. Õhusõit näis ilusasti algavat. Kui oli saabunud hetk, mil "laev pidi üles minema", riputas Liskiewicz enese palli alla nööri otsa kinni, ja kümmekond meest, kes teda kinni hoidsid, lasksid palli õhku.

"Õhupall lendas üles ja viis Liskiewiczi endaga kaasa. Suurt hooga lendas L. läbi tuule koleda raksamisega läbi ühe puu okste vastu tüve, et hirmus oli nähä. Mehe kondid kolisesid ja mitu tugevat oksa murdus katki. Poolsurnult kukkus L. puu otsast alla ja jäi sinnapaika lamama.

Kõik arvasid, et ta on surnud, kuna õhupall lendas pilvede poole ilma meheta," kirjutas "Postimees". Rahvast jooksis murdu kokku. L. tõsteti üles ning kanti majja, kus talle esmaabi anti. L. ei saanud raskesti vigastada: tal oli vaid kehapõrutus ja jalg nikastatud. Sel puhul kirjutasid "Postimees" ja "Virmaline", et "õnnetused õhusõitjate-langevarjuritega Tartus jätkuvad."

NAISÕHUSÕITJA
1892. a. TARTUS

26. sept. ilmus kohalikus saksa ajalehes suur kuulutus, et ainuke naisõhusõitja Euroopas, neiu Schedik, tõuseb pühap., 27. sept. kl. 4.30 õhku. Pääsmete hinnad: 50 kop. — 1 rbl. Väljakuulutatud pühapäeval tahtis siis Riia neiu Bronislawa Schedik, Liskiewiczi kaaslane, "Ressource'i" aiast samal õhupallil 'Dorpat" õhku tõusta. Aga pool tundi enne õhkutõusu, kui palli sooja õhuga täitma hakati, hakkas kõvasti sadama. Et noorel neiul himu polnud pilvede all "ära uppuda", jäi õhusõit edaspidiseks.

See toimus juba järgmisel päeval, olgugi et ilma oli udune. Neiu tõusis kerges siidiülikonnas ja valges mütsikeses, suure rahvahulga hõiskel üles, saates rahvale õhusuudlusi.

Väga kõrgele õhupall küll ei tõusnud (leheb kirjutasid, et "tossu olnud vähe"), aga siiski nii kõrgele, et tema all suletud vihmavarju sarnase riistapuu küljes pikkade kõite otsas rippuv neiu vaatajate silmis vastsündinud lapsukese mõõtmed võttis. "Õhusõit ei olnud ka kuigi pikk — umbes pool versta, sest juba Vene kalmistu kõrval lagedel Raadimõisa väljal puutusid vahva ja nägusa õhusõitja jalad maa peale, kuna õhupõis paarkümmend sammu veel tasakesi edasi läks ja siis väherdades oma tossust hinge heitis. Rahvast oli selle juures rohkem kui laadal. Õhusõit on hästi korda läinud, kuid õhuvarju tarvitust ja tema abil pilvede alt mahatulemist ei ole meie tartlased veel mitte näha saanud," kirjutas "Postimees". Ent arvati sedagi:

"Mõnikord võib tõesti hõlpus olla inimestelt raha välja petta. Sarnaste isikute ja "lendajate" näppude peale peaks küll rohkem võimude poolt vaadatama."

Seitse aastat hiljem 1899. a. suvel toimus aga Tartus siiski "taevast alla hüppamine". "Ülijulge õhusõitja ja langevarju kunstnik Ernesto Vitollo", keda peeti Lincolni õepoja järeltulejaks, teostas esimese langevarjuri hüppe, langedes õhupallilt "Komet" Raatuse tän. maja nr. 53 korstnale. Kaks päeva hiljem sooritas Ernesto kaaslanna Margot Vitollo teise langevarjuri hüppe Tartus, maandudes õhupallilt, umbes tuhande jala kõrguselt, ühe kase latva, mispuhul ajalehes märgiti: "Õhusõit, mis... noore õhusõitjanna Margot Vitollo esimene katse oli, läks eila õhtul õnnelikult korda, ehk küll langevari kase oksadesse kinni jäi..." (VES)

Div. 2 "üllatuseks" Narva korvpallurid

Sügissemester korvpalli div 2-es on lõppenud ja kõik, kes juhuslikult arvasid, et Göteborgi Narva Spordiklubi mängib teises divisjonis ainult ühe aasta, on meelt muutnud. Tegelikult peetakse Narvat seeria kõige suuremaks üllatusmeeskonnaks. Juba treeningmängudel oli näha, et Narvast saab asja.

Esimene mäng sügisel oli Valleni vastu. Matshi ägedaimaks vastaseks polnud õieti Valleni meeskond, vaid Narva poiste endi närvid. Mäng kaotati 59-86.

Järgmine mäng oli ühe parima meeskonna vastu ja nimelt Kvarnby Mölndalist. Tuli taas kaotus vastu võtta 61-79, kuid võrreldes esimese matshiga oli mäng kui selline palju parem. Kolmas võistlus toimus Malmö vastu, mis võideti 73—62. Viimane kui üks mängija tegi oma parima ja eriti Arvo Haablahe, kes üksinda tegi 34 punkti. Seega peaaegu pooled punktide totaalarvust.

Seepeale kohati KFUM Borås, mis varasematel aastatel on kuulunud seeria tippu. Sellest hoolimata võitis Narvá 71-69.

Kohe järgneval nädalal tuli sõita Skånesse, et sääl võistelda kaks korda järjest. Laupäeval Kristianstadi lähedal ja pühapäeval Helsingborgis. Laupäeval mängiti sügissemestri kõige viletsam mäng Aresi. seeria viimase meeskonna vastu, mis võideti 68-66.

Normaalselt võidab Narva eespool nimetatud Arest umbes 30 punktise ülekaaluga, ent enne matshi oli sõidetud bussis neli tundi ja kõigele lisaks saabuti kohale kõigest tund enne võistluse algust.

Pühapäeval toimus võistlus Helsingborgi meeskonna Pantrarna vastu, mis kaotati 49—84, tegelikult liiga kõrge punktide arvuga. Võib öelda, et juba algusest peale olid kohtunikud Narva peamisteks vastasteks. Iga kord kui Narva vastu viilstati, vaatasid kohtunikud Panter-meeskonna vanema poole ja naersid.

Järgmine mäng oli aga tippsaavutus, kuna võideti KFUM Göteborgi 89—68. Seega jäi jõuluni mängida kaks matshi ja need olid seeria kahe parima meeskonna, IFK Borås ja Malmö Herkulesi vastu. Mõlemad kaotati punktide arvuga 57—97 ja 54—95.

Parimad mängijad olid eelneval sügisel Arvo ja Jaak Haablahe ning Magnus Lenngerd.

Peale selle on reservmeeskond seeria tipus. Mängitud on neli mängu ja need kõik on võidetud.

Sügissemestri ajal on juurde tulnud noori rootsi poisse ja praegu on Narval 31 registreeritud korvpallurit.

Järgmiseid Narva võistlusi on võimalik Göteborgis jälgida. 20. jaan. Aresiga Gamlestadenis kl. 17.15. 27. jaan. Kvarnbyga Gamlestadenis kl. 17.15. 18. veebr. Pantrarna vastu Gamlestadenis kl. 17.15. 24. veebr. Valleniga Valhallas kl. 16.15. 28 veebr. Boråsiga Gamlestadenis kl. 19.15. 11. märtsil Göteborgiga Exercishusetis kl. 16.15.

Narva Spordiklubi mängijad loodavad rohkearvulist publikut.

A. MERELAID

Mängis hokit venelastega

TORONTO (EPL) — Jõulu eel toimus 17.000-pealise publiku ees kanada hokiklubi "Mariboro" matsh külalisleva vene klubi vastu, mille kanadalased võitsid.

"Mariboro" meeskonnas mängis ka Toronto noor eesti hokitäht Toomas Edur, 18, kes mängib hokit ja 9-dast eluaastast alates ning keda meeskonnas peetakse parimaks kaitsjaks. Ta on alles gümnaasiumi õpilane. (EPL/KE)

Huumorit

KÜSIMUSI JEREVANI RAADIOLE:

Küsimus: Miks te valetate, et N. Venemaal on riided väga kallid? Käisin ise Moskvas ja nägin aknal hindu — naise kleit 20 rbl., meeste ülikond 25 rbl., talvemantel 30 rbl.

Vastus: Põhimõtteliselt on teil õigus. Kuid teie ei vaadanud äri, vaid hoopis pesumaja vaateakent. Seal olid välja pandud pesemise ja puhastamise hinnad.

*

Küsimus: Kardan, et kui ma suren, siis pean põrgu minema. Kumba te soovitate, kas kapitalistlikku või kommunistlikku põrgut?

Vastus: Igal juhul kommunistlikku põrgut. Seal kindlasti küte ei tööta ja katlad on alati jahedad.

*

Küsimus: Miks viljasaak kapitalistlikes maades on kõrgem kui sotsialistlikes?

Vastus: Iga kultiveeritud taim püüab nii ruttu kui võimalik vabaneda kapitalistile kuuluvast maapinnast ja kasvab seega kiiremini, kui riigistatud pinnal, kus ta tunneb ennast vabana.

*

Küsimus: Kuhu jääb nõukogude oma teravili? Kuhu kaob meie metsamaterjal? Miks kala on müügilt kadunud?

Vastus: Üks meie kaastöölistest nõudis ka vastuseid sellelaadilistele küsimustele. Nüüd otsime meie, kuhu ta on kadunud...

● Kaitseministeerium teatas, et kuna valitsus kavatseb 30. juunist 1973 kaotada sundsuliku sõjaväeteenistuse ja minna üle vabatahtlikest koosnevatele kaitsejõududele, kutsutakse 1973.a. esimese poole jooksul sundkorras sõjaväeteenitussse ainult veel 10 000 noormeest.

● Innsbrucki ülikoolis õpib saksa keelt Anne Pleer New Jerseyst USA-st. Jõuluvaheajal külastas ja New Yorki.

Kohalik elu

STOCKHOLM

Supeekohad kooride ballile

Kooride kontsertballi vastu on huvi suur, mida näitab supeekohtade müük, mis enne kolmekuningapäeva oli jõudnud sajani. Mitmed seltskonnad on endale varunud terve laua 20 kohaga. Supeekohti on veel, kuigi võib soovitada aegsat varumist, kuna nagu öeldud, huvi on suur.

Supeed saab ainult ettetellimisel (60:- isikult, ballipääse kaasa arvatud) telefonidel: 0758/148 41 Lola Puusepp, 08/18 14 21 Meta Tuiskvere, 08/88 97 53 Elise Truuvet.

Ballipääsmeid ilma supeeta (15:- isik) on saadaval Eesti Majas, Eesti Kultuuri Koondises ja Nais- ja Meeskoori liikmetelt.

Muide on kuulda, et Blå Halleni ballile kavatsetakse korraldada ühissõite ka teistest linnadest.

Eeskava osas hakkavad esinejad lõplikult selguma. Kuna aga artistid väärivad omaette esitamist, siis sellest lähemalt edaspidi.

Ball toimub laupäeval, 3. veebr. Blå Hallenis. Kontsertosa algab kl. 18.

Vahekorrad paranevad ning — HALVENEVAD

WASHINGTON — Poliitilised vaatlejad ja eksperdid mainivad, et samal ajal kui Ühendriikide ja N. Liidu ning Ühendriikide ja Hiina vahekorrad paranevad ja pinge ninde riikide vahel väheneb, on Moskva ja Pekingi vahel märgata pinevuse suurenemist. Pakingi andmetel on venelased toonud Hiina piirile miljon mehest koosneva armee, mis on varustatud tuumarelvadega, rakettidega ja teiste moodsate relvadega. Sõjavägede suurendamine piirirajoonidesse jatkub pidevalt, mis on tekitanud Pekingis teatava ärevuse.

Sõjalised asjatundjad kalkuleerivad, et talve perjood võib Hiina-Vene piiril kujuneda eriti ohtlikuks kuna siis katab jää kahe kommunistliku suurriigi piiridel olevad jõedning sõduritel ja sõjamasinatel ei ole raskusi jõgedest üle pääsemisega.

Nii Vene kui Hiina poolt võidakse lavastada vahejuhtumeid ja kallaletunge, mis võivad areneda relvastatud kokkupõrgeteks ja lõpuks suuremaks sõjaks.

Suuremat sõda ei peeta praeguses olukorras tõenäoliseks, kuid võimalused selleks on olemas.

N. Liidu ja Hiina pinev vahekord on üle kandunud ka Liitunud Rahvaste Organisatsiooni, kus Hiina esindajad on pidevalt silma paistnud oma agressiivsete sõnavõttudega. Pekingi peadelegaat Liitnud Rahvaste Organisatsioonis välisministri abi Chiao Kuan-hua kritiseeris näiteks väga teravalt N. Liidu ettepanekut relvastatud jõudude keelustamiseks maailma tüliküsimuste lahendamisel ja nimetas seda "pettuseks".

Ta töi esile Tshehhoslovakkia okupeerimise venelaste poolt, N. Liidu relvaabi Indiale ja vene sõjajõudude viibimise Mongoolias.

"N. Liidu juhid ei ole maha pannud oma lihunikunuge ega pole muutunud rahuarmastavateks budadeks," kinnitas Hiina delegaat.

Ka Hiina on hakanud tegema sõjaks ettevalmistusi ning hiina kahest miljonist 250.000-st mehest koosnev armee on vabastatud vahrikutööst, kuhu ta lülitati kultuurilise revolutsiooni ajal. Armee peab nüüd kontsentreerima võitluseks võitluseks Venemaa vastu ning sõjaväe varustamiseks on ülletundidega käiku rakendatud sõjatööstused, et produtseerida pommilennukeid, rakette, tanke ja kahureid. Kui hiinlased olid kümmekond aastat tagasi varustatud peamiselt vene relvadega, siis nüüd on hiinlased ise võimelised valmistama relvi.

Läänemaailkide vaatlejatele Shanghais ja Pekingis on silma torganud, et seal ehitatakse palavikuliselt maa-alusei dvarjendeid ning hiinlased ei tee mingit saladust, et nad kardavad venelaste rünnakut.

Kuid sõjahirm ei valitse mitte ainult Pekingis vaid ka Moskvas ,kuid "kollasest hädaohust" ei kõnelda mitte ainult juhtivates ringkondades vaid ka tänaval. Läänemaailkide eksperdid, kes analüüsivad Moskva ja Pekingi vahekordu, on arvamisel, et need on ühest küljest tingtud mõlemate riikide juhtkondade vahelistest ideoloogilistest lahkhelidest, kuid mis veelgi olulisem — suurest rivaliteedist kahe imperialistliku hiiglase vahel.

Uueaasta-peolt Stockholmi Eesti Majas.

Põrandaalused relvasepised GRUUSIAS

Käesoleva aasta suvel teostati N. Liidus kõikides "liiduvabariikides" kampaania illegaalsete relvade avastamiseks. Nagu Shveitsi saabunud allikad kõnelevad, oli kõige üllatuslikumaid avastusi tehtud Gruusias, kus paljastati mitu illegaalset relvatööstust. Sellest kirjutas ka Gruusia parteileht "Zarja Vostoka", märkides, et pommide ja muude lõhkekehade tootmise kõrval toodeti seal täiteulepea taolisi väikepüstoleid. Juurdlusel on kindlaks tehtud, et kõik seadeldised ja materjalid selleks on varastatud riiklikelt ettevõtetelt

Gruusias on olnud ka muid "riigivastaseid aktsioone", kirjutas sealne leht. Kirjutisest ilmneb, et eriti sagedli on esinenud monumentide ja mälestusmärkide kui vene punavõimu sümbolite õhkulaskmisi ja purustamisi. Seoses sellega anti Gruusia ülemnõukogu poolt tänavu järgmine dekreet:

"Monumentide või teiste sarnaste objektide purustamist, laastamist või vigastamist lõhkeainete või teiste ohtlike vahendite kasutamise teel karistatakse vangistusega kuni kaks aastat, või sunnitööga kuni 12 kuud, või rahatrahviga kuni 200 rubla. Kui see purustamine, laostamine või vigastamine toimus ettekavatsetult ja tahtlikult, siis karistatkase süüdlasi kas vangistusega kuni 3 aastat, või sunnitööga kuni 12 kuud, või rahatrahviga kuni 300 rubla. Kui see purustamine, laastamine või vigastamine suunati eriti tähtsate monumentide või objektide vastu, siis karistatakse süüdlasi vangistusega 3—7 aastani."

Moskva ajaleht on Gruusia olukorda mitmel korral kritiseerinud. Näiteks olevat seal töödistspliin väga halb ja kaldumine eramajandusse liiga suur. Muuhulgas rõhutati, et Gruusia kolhoosnikel on "ebanormaalselt palju" õue- ja aiamaad. Selline olukord kallutavat inimesed nationalismi ja kodanliku shovinismi poole.

Kõikide nende nähete tagajärjel vallandati Gruusia kompartei peasekretär Vassili Mshavanadse. Uus peasekretär Eduard Shevarnades ütles, et Gruusia seisab tööviljakuselt 15. kohal. 1972. a. esimese 9 kuu jooksul olevat kaduma läinud 4 miljonit tööpäeva. Põhjused: töötajate laiskus, töötamine oma eramaal, üldine "magus elu" ja loomine.

Shveitsi ajaleht teatavad veel, et tänavu juunis oli Dneprodzherzhinskis rahutusi.

Demonstreerivad noored tunginud KGB majja ja põletanud seal kõik dokumendid. Üldse olevat nende rahutuste kestel seal purustatud 9 ühiskondlikku hoonet, nende hulgas komsomoli peakorter. Rahutuste likvideerimisel surmatud 10 demonstranti.

Karmidest vastubinõudest hoolimata puhkes Dneprodzherzhinskis streik, millega töölised avladasid protesti tõusva elukalliduse vastu. Streik suruti maha tugevate väeüksuste abil. (VES)

Belgiast kohtusse N. Yorki

NEW YORK (VES) — New Yorgi sadamas juhtus mõnda aega tagasi kokkupõrge USA ja Belgia lippude all sõitvate laevadega. Tekkinud vigastus töi kaasa nõudeprotsessi, mis käib juba mõnda aega.

Sellega seoses kutsus kohus tunnistajana välja samas Belgia laevas sõitnud eestlasest meremehe, Rudolf Teppani, kes elab Brüsselis ja on abielus belglannaga. R. Teppan saabus New Yorki. Kuna ta vajalikul määral ei valda inglise keelt ega olnud võimeline kohtuniku küsimustele vastuseid andma, paluti tema tõlgina esinema Valfried Siirak. R. Teppan andis kohtus nõutavad seletused ja lendas sama päeva õhtul oma kompanii poolt saadetuna tagasi Brüsselli.

E. V. esindaja Trumani mälestamisel

WASHINGTON (EPL) — Ekspresident Harry Trumani leinatalitusest Washingtoni katedraalis 5. jaanuaril võttis osa kogu diplomaatilik korpus, teiste hulgas ka E. V. esindaja USA-s Ernst Jaakson.

E.V. esindaja käis ka Kanada saatkonnas kaastunnet avaldamas end. Kanada peaministri Lester Pearsoni surma puhul.

Kiirpaat Leningradi

Nagu Tallinna "Sovjetskaja Estonia" teatas, rakendatakse alates 1973 pidevalt käiku Tallinna ja Leningradi vahel kiirpaat "Taifun", mis 1972 katseliselt oli käigus Tallinna ja Leningradi vahel.

"Taifun" on võimeline vahemaa katma nelja ja poole tunniga, kusjuures maksimaalne sõitjate hulk võib olla 95 inimest. Uue kiirpaadi katsetustel selgus, et ta maksimaalne kiirus on 45 sõlme või teiste sõnadega 84 kilomeetrit tunnis. Peale regulaarse Tallinna ja Leningradi vahelise ühenduse hakkab "Taifun" uuel aastal ühendusi pidama ka Tallinna ja Pärnu ning Pärnu ja Riia vahel.

● Majandusteadlane Allan Morley-Fletcher, kindral A. Lossmani tütrepoeg, viibis ametlireisil Papuas ja Uus-Gineal Shelli kompanii ülesanel. Ta on komanderingul Austraalias kolmeks aastaks.

RIIN RIVANOOLI veste
UUS AASTA

Muidugi te arvasite, et on ilmatu tore asi, kui vanaasta-õhtu langeb pühapäeva peale. Nii et puhkad ja võtad terve päeva hoogu enne kui pidu ja tralli pidama, vana aastat ära saatma ja uut vastu võtma lähed. Seda arvasime meie ka, aga ainult selle ajani, kui see päev kätte jõudis.

Õleti selgus juba laupäeval, et kõik vist hästi ei klapi ja ei lähe nii, nagu tavaliselt.

Juuksur, saate aru, Ei, ei, ega ta midagi halvasti ei teinud, aga kogu see ehitus tuli pähe teha juba laupäeval. Sai juuksed turri kammitud ja ilmatuma kuhi lagipeale seatud.

"Ei noh, vägev värk!" tunnistas Aadam ja mina marssisin teost tuppa pea püsti kui kuningannal. Ega kummardada ei saanud ega olnud vajagi, põrandad pestud ja poonitud, aina hoia juukseiutti, et alla ei varise.

Aga, nagu isegi teate, on laupäeva ja pühapäeva vahel öö, mil korralikud inimesed magavad ja jõudu koguvad. Kuna ma Aadama jutu järele öösel pöönavat kõhuli nagu põrsas põlnus, siis oli juuksekuhjul karta kõige halvemat. Seadsin enda sellepärast Icentoolile, pea üle seljatge, et mis see üks öö pooleldi tukkuda ära ei ole. Aga sest ei tulnud midagi.

Tegin siis tellingud voodisse. Ümmargune kasehalg oleks olnud õige otem kaela alla võtta, aga seda meil ei olnud. Vihmavarjust, rullikeeratud padjast ja mitmesugustest muudest nimeta ja nimelistest atribuutidest tuli telling teha kaela alla ja käed risti rinnal sai magama jäädud. Niimoodi peab igasugune soeng vastu! Aga ei pidanud. Hommikuks olin peapoolega jalutsis, juukseid pidi teki sisse mähitud ja kuhi pealael armetumalt krussi keeratud.

Aadama abiga — oskate te seda ette kujutada! — sai see kuhi siis poolviltu vasaku silma peale seatud ja heaks kiidetud sõnadega:

"Väga hea — elegantselt lohakas!"

Kui Aadama smokinguga peaproovi tegema hakkasin, selgus, et pesumajas oli särgil üks nööp katki triigutud. Nagu see juba vanast ajast teada, nööpide koha pealt on Aadam pirtsakas. Musta pärlmutri asemel oleksin ju võinud õmmelda kas valge või pisut suurema tumeda hariliku püksinööbi — neid mul on. Aga selles asjas ei saanud Aadamaga kaubale.

Meie nurga peal on kiosk — pood, see on alati lahti ja tema käest saab pühapäeviti igasugust hädavajalikku, nagu "Playboy" magasini, haaknöclu, hambapastat, knopkasid või sukkpükse, aga smokingu nööpi tal ei olnud.

"Kus on teine särk?" nõudis Aadam.

"Must", teatasin alandlikult.

"See ei tähenda, nööbile ei tee see midagi. Lõika eest ära ja õmble puhtale ette!"

"Saatsin pesumajja".

Kes oleks seda uskuda võinud, et üks nööp võib su lihtsalt ahastuse äärele viia. Minu, mitte Aadama, sest kui ta tükike aega sõnatult ringi oli hulkunud, võis ta alapäraselt teatada:

"Vaata väikest Aadut!"

"? ? ?"

"Pluus, nööp".

"Sa vägede valitsus küll!" Just akuraat selline tume pärlmutter, mida meil vaja on! Aga ta ei lase oma uuelt pluusilt midagi ära võtta, selles võid surmkindel olla".

"Pole vajagi! Jäta käärid kuskile siia ta käeulatusse, küll ta ise nokitseb. Passi ainult peale, et ta jälle oma juukseid ära ei lõika!"

Aaduke nokitses käaridega, sai selle eest oma ema käest pahandada ja Aadama särgi jaoks oli meil koguni neli täitsa õiget nööpi käsutuses.

Pidu ja trall algas võtmisega. Mitte viina-võtmisega, nagu vanasti, vaid meie kallasime valgele peale apelsini mahla ja jõime kruvikeerajat, või võtsime teda tomatimahlaga kui verist Meerit, jõime vodkat kidivel ja palju muid asju, millel on hullud nimed.

Me sõime — aga ega te ometi ei taha, et ma teile uueks aastaks kokaraamatut kirjutama hakkaksin ja vähemaga seda ära seletada ei saa! Nii et lihtsalt — me sõime.

Siis tuligi uus aasta. Kellalöögid kõmistasid 12 pauku, me laulsime hümni, paugutasime shampusepudelid lahti ja asusime ükshteisele õnne soovima. Tervetele soovisime tervist, õnnelikkudele õnne, rikastele veelgi enam rikkust ja palju aastaid neile, kel neid isegi palju oli. Me raputasime käsi ja naeratasime neile, kes meile ei meeldigi ja pildusime juudasuudlusi sinna ja tänna.

Aadamgi kummardus alla, latsatas vägeva musi mu otsaotse ja soovis: "Ole ikka samasugune, kui oled olnud seni!" Ise ta muidugi mõtles, et peaks ta nüüd sel uuel aastal pisut vähem jorisema ja üleüldse nii kasinamalt suud paotama. Muidugi ma sain sellest aru, aga tore oli see siiski ja ma soovisin talle seda sama.

Teile kõigile aga, kes te selle mu kirjatöö lõpuni lugeda olete jõudnud, soovin ma südamest:

"HEAD UUT AASTAT!"

Kaastunne Trumani lesele

NEW YORK (EPL) — EKSPRESIDENT Harry Trumani surma puhul avaldasid USA-eestlaste organisatsioonid kaastunnet kadunu lesele.

Eesti Rahvuskomitee USA-s tuletas oma telegrammis selle juures meelde, et Trumani abiga said tuhanded kommunistliku vägivalla eest põgenenud eestlased omale uue kodu Ühendriikides. Sama tuletas meelde omapoolses kaastunde-telegrammis ka Eesti Abistamiskomitee, kes teostas eestlaste Euroopast ületoomise.

Lühiteated Ameerikast

● **Nixon nimetas USA saadikuks UNO-s ajakirjaniku John Scali, kes alates 1971 on olnud presidendi välispoliitiline nõunik ja kõnede koostaja.**

● **USA kaubandusminister Peterson avaldas andmeid valitsuse poolt korraldatud uurimusest „mille järgi otsustades USA tarbijad peavad toidu ainete eest aastas välja andma vähemalt miljard dollarit rohkem kui õigus ainult sellepärast, et transpordiolud on halvasti korraldatud.**

● **FBI teatas, et USA-s tegutseb kommunistide organisatsioon "Revolutsiooni Liit", mis rakendab Hiina partiejuhi Mao Tse-tungi poliitikat, taotleb USA riigikorra kukutamist, hangib relvi ja õpetab liikmeskonnale sissisõja tehnikat.**

Vold. Väli 70-aastane

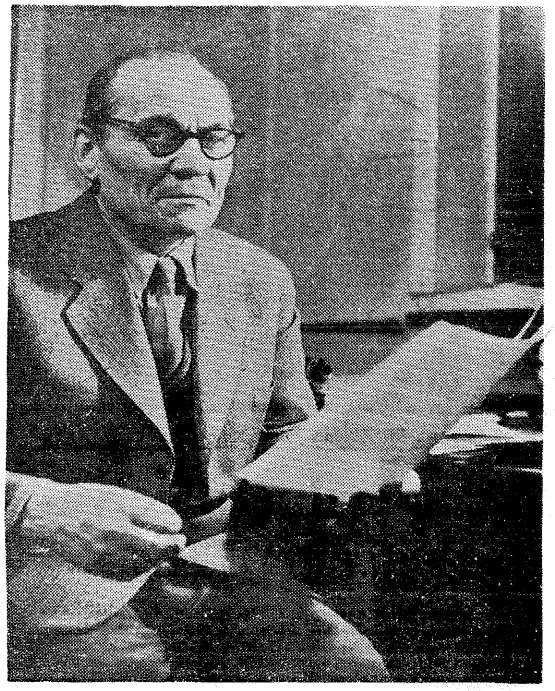
Voldemar Väli

Stockholmis tähistas 10. jaanuaril 70-ndat sünnipäeva omaaegne eesti maadluskuulsus Voldemar Väli, kuldmedalimees Antverpeni ja pronksmedalimees Berliini olümpiaadidelt.

Voldemar Väli sündis Saaremaal Kuressaares ehitusmeistri pojana. Alustas maadlemist aastal 1922 ja oli tegevsportlane kuni 1945-da aastani, s.o. paguluseni. Voldemar Väli on rekordilisel arvul olnud Eesti meistriks — tervelt 20 korda. 36 korral on ta kaitsnud eesti värve rahvusvahelistel võistlustel. 1928.a. olümpiamängudel Antverpenis võitis ta kuldmedali sulgkaalu kreeka-rooma maadluses ja oli selle kaalu Euroopameistriks aastatel 1926/1927. Hiljem tuli ta aastatel 1930 ja 1931 teiseks Euroopa-Eurcopa-meistrivõistlustel ja a. 1936 Berliini olümpiamängudel pronksmedalile. Paguluses on Voldemar Väli tegutsenud ettevõtjana ja mehaanikuna.

● **Konsistoorium rahuldas Philadelphia koguduse soovi avaldusega kuidriste annetamiseks koguduse õpetajale Juhan Suurkivile.**

A. Kivikas 75-aastane

Albert Kivikas

18. jaanuaril tähistab Lundis kirjanik Albert Kivikas oma 75.a. sünnipäeva. Juubilar kuulub tänapäeva meie põlve tuntumate vanemate kirjanike põlve, kes on tegutsenud ka ajakirjanikuna. Elab tagasitõmbunult ühe oma poja perekonnas, kes matemaatika ala doktorina õppejõuks Lundi ülikoolis.

Albert Kivikas sündis Viljandimaal, Suure-Jaani vallas. Üles kasvanud kitsastes oludes, teenis ta juba karjalapsena, hiljem tööpoisina ja talusulasena ülevalpidamist. Esimest kirjatarkust õppis kodus ema Anu juures, kes oli elukutselt kangur ja Reeguldi vallakoolis. Seejärele jatkus haridustee Vastsemõisa ministeeriumikoolis, mille ta lõpetas.

Ema siirdudes Viljandi agulisse pääses noor Kivikas Kamseni kaubanduskooli Viljandis, kus valitses eesti vaim. Õpilased andsid siin välja kooli ajakirja Lõõmav Tungal, mille toimetusse kuulus ka Kivikas. Siin avaldas ta oma luuletusi. Esimest korda nägi ta trükituna oma ridu kohalikus ajalehes "Sakala", mida siis toimetas kirjanik Hugo Raudsepp.

Ta debüteeris luuletajana sonetiga "Kevadine külm" ja vähe hiljem esimese proosakatsetusega "Vanad ja noored". Et pääseda mobiliseerimisest vene armeesse, oli käimas ju maailmasõda Kivikas oli 16 a. vana, pääses ta eksamite järele Tartu kommertsgümnaasiumi, kus õpilased said ajapikendust.

Kommertsgümnaasiumis oli eesti keele õpetajaks noor Johannes Aavik, kelle keeleuuenduste ettepanekud leidsid õpilastes vaimustatud poolehoidu. Kivikas oli peagi õpilasajakirja "Muusa" kaastöölisi ja sai kontakti Postimehega, kus kirjandusosakonda toimetas kirjanik Tuglas. Viimane avastaski Kivikas värske talendi ja avaldas Postimehes ta külanovelle, andes nendele asjatundja hinnangu. Tuglase nõuandel ilmusid kirjastuse Odamehe kirjastusel Kivikase esimese raamatuna 1919 tema novellikogu "Sookaelad".

Vabadussõjast võttis Kivikas osa õppur-sõdurina Tartu ülikoolis, valides õppeaineteks kirjanduse, üldise ja põhjamaade ajaloo ning filosoofia.

Kirjanduse loenguid kuulas ta prof. Gustav Suitsu juures. 1922-23 toimetas ta Berliinis ajakirju "Odamees" ja "Aeg" ja kodjmaale tagasisaabudes töötas vabakutselise kirjanikuna ja ajakirjanikuna. Osa tema romaanidest ilmusid algul ajalehe joonealustena Postimehes, Päevalehes ja Uus Eestis.

Siirdunud Tallinnasse töötas Kivikas pikemat aega algul Vaba Maa kirjanduskriitikuna, siis 1931-34 Päevalehe toimetusliikmena, 1935-38 Uus Eesti kultuuriosakonna juhatajana ja seejärele teatri alal. Ta oli 1935 sügisest "Eesti Draamateatri" dramaturg, aastast 1938 samal kohal "Estonia" teatri juures, kust aga sõja ajal tagandati okupatsioonivõimude poolt ja määrati saksa okupatsiooni ajal ajalehe Eesti Sõna peatoimetajaks Tallinnas, mis hakkas ilmuma suletud Päevalehe asemel.

Aprillis 1944 lahkus Kivikas koos perekonnaga kodumaalt ja siirdus Soome, kust sama aasta sügisel tuli Rootsi. Töötas algul põgenikuna teetöölisena, siis turbarabas ja metsatöödel Lämebodas. Oli tekstiilvabriku tööline Rydalis ja asus lõpuks 1949 Lundi, töötades arhiivitöölisena kuni pensionile siirdumiseni.

Siis võis ta anduda kirjanduslikule tegevusele ja koolitada oma poegi, kelledest elusolevast kolmest on üks Lundi ülikoolis promoveerunud doktoriks ja üks arhitektiks.

Albert Kivikas kirjanikuna juba oma esikteoses "Sookaelad" (1918) andis õnnestunud külajutte ja harrastas seejärele "Jüripäevas" (1921), "Jaanipäevas" (1924) ja "Mihklipäevas" (1924) tüsedat külarealismi.

Kivikas kujutab põlist eesti talupoega kui ka asunikke positiivsest vaatekohast paarkümmend aastat hiljem ilmunud romaanis "Karuskose" (1943) Probleemid on siin suurtes joontes samad, kui "Jaanipäevas".

Autor aga on saavutanud vahepeal meisterliku küpsuse jutustamislaadis, see on viimistletud teos. Romaani põhiideeks on "maa õnnistuse" küsimus, agraarühiskonna keskne probleem. Kaasaegne arvustus leidis selle teose olevat Kivika tippsaavutuse külaelu kujutamise, alal.

Suurima menu on saavutanud Albert Kivikas Vabadussõja ainetel kirjutatud romaaniga "Nimed marmortahvlil", mille esimene köide ilmus 1936 ja neljas, viimane, paguluses 1954. See käsitab Tartu õppur-sõdurite sõjakäigu esimest osa Vabadussõjas, millest autor ise osa võttis kommertsgümnaasiumi õpilasena.

Selle Vabadussõja romaani silmapaistev tähtsus oli eriti suur eesti noorsoo ideoloogia kujundamise seisukohalt. Romaani dramatiseeris Kivikas kodumaal ja selle esietendus toimus suure kordaminekuga 1939 "Estonia" teatrialaval Tallinnas, kus see lavastati 20 korda. Kui 1937 autasustati vabas Eestis kultuuriloojate töid, sai kõrgeima auhinna kirjanduse alal Albert Kivikas romaani eest "Nimed marmortahvlil".

Albert Kivikase sulest on ilmunud ca 27 teost romaanide, lastejuttude, novellide ja lühijuttude näol. Peale selle tõlketöid. Olgu algupäranditest siinjuures märgitud peale eelnimetatute: "Ristimine tulega", romaan Vabadussõja ainetel (1923), "Punane ja must", revolutsiooni ja sõjanovellid (1927), "Vekslivõltsija", ühe boheemlase pihtimus, romaan (1931), "See on see maa", poeem (1950), "Kodukäija", romaan (1963) jne.

Juubilari õnnitlevad eesti kirjandusõbrad, sulemehed ja üksikud järelolevad Vabadussõja õppur-sõdurid.

OSVALD VIIRSOO

Malmö ja Södertälje laskeradade uudised

Sensatsiooniline tulemus mardipäeva puhul toimunud "hanelaskmisel" Malmö—Limhamni laskerajal. Eestlanna "pani pähe" vanadele laskuritele. 1972. a. laskevõistlused Södertäljel ja Malmö eestlaste vahel lõppes Södertälje Eesti Laskespordi Klubi kahekordse võiduga.

Malmö Eesti Laskurklubi Kütt lõpetas 1972 a. laskevõistluste hooaja eriti meeldiva üllatusega. Malmös on nimelt aastate jooksul harrastatud ühte pärismaalastelt laenatud võistlusvormi, mille läbiviimine alati toimub mardipäeva lähedal. Sellest olenevalt nimetatakse seda võistlust ka "hanelaskmiseks". Skanörist kuni Lapimaani ei tarvitse sellel võistluspäeval eriti palju rahutust tunda, kuna enamik lastud kuulidest tabavad ikkagi märklauda. Seega siis ei peeta sellel päevad mingit jahti hanedele.

"Hanelaskmine" toimub nii, et harilik 300 meetri märklaud jaotatakse ühe vertikaalse — ja ühe horisontaalse joonega neljaks võrdseks osaks, kusjuures ristumispunktiks joontele on keskpunkt. Enne võistlusi valitakse ainult üks neljandik märklauast, millisesse kõik võistlejad peavad katsuma lasta teatud arvu laske. Lasud, mis on sattunud teistesse veeranditesse, samaväärsitatakse möödalastud laskudega. punkte loetakse siiski samadel alustel kui teistel võistlustel, seega siis 10 asub keskpunkti ümber ja kõige väiksema punkti saab ringi piirkonnas mis asub keskpunktist kõige kaugemal.

Käesoleval juhul kehtib seega ainult üks neljandik nendest ringidest. See võistlus nõuab märklaua neljakordselt väiksemaks muutumise tõttu eriti palju sihtimistäpsust kui ka käekindlust püssi hoidmisel.

Möödunud "hanelaskmisele" kogunemisel arutati algul omavahel, et kuidas oleks õiglasem naislaskurite punktide kogusummat arvestada. Küsimuse all oli kas iga naisvõistleja alustab võistlust pluss viie või pluss kümne punktiga. Millegipärast jäi see vaid jutuks ja otsust ei langetatud. Peale võistlust olid kõik rüütlid oma rüüd vist minema visanud, sest keegi ei teinud häält punktide ümberarvestamiseks. Kas oldi kadedad?

Alles auhindade kättejagamisel tuli tagasi meie laskuritele nendele omane siiras ja rõõmus kokkuhoidev tunne. Õnnitleti südamlikult päeva kanglaseks osutunud, teisele kohale tulnud prl Valda Loorents'it, kes samas võistluskaaslaste poolt mitmekordselt õhku visati ja kindlakäeliselt ka jälle kinni püüti. Vähemtähtis oli muidugi see, et esimesele kohale tuli Johnny Kivimets ja et kolmandaks osutus Paul Tundo.

Traditsioonilised korrespondentsvõistlused Malmö ja Södertälje eestlaste laskurklubide vahel on 1972. aastal jällegi edukalt läbi viidud. Södertälje Eesti laskespordi Klubi meeskonnad võitsid seekord mõlemad võistlused.

Rõõmustav on asjaolu, et laskevõistluste tagajärjed möödunud hooajal niivõrd head olid. Rõõmustav just sellepärast, et paljud aktiivlaskurid ülemaailmsete Eesti Päevade Kanadas 1972. puhul ei jõudnud küllaldaselt treenida. Võimalik, ka et tagajärjed paranesid just selle tõttu, et vabadusmarss, laulupidu ja teised üritused osavõtjatele suuremat indu sisendasid.

Tuleb kahetsevalt nentida, et meie, eestlased veelgi suuremal arvul seal kohapeal kaasa ei löönud. Jääb soovida ja loota, et kõik eestlased vabas maailmas järgmisteks ülemaailmseteks Päevadeks leiavad võimaluse sellest suurest ja mitmekülgselt jõudvast üritusest osavõtmiseks. Võib kindel olla, et Eesti Päevad Kanadas 1972 jäävad kauaks ajaks paljudele eestlastele üle maailma heaks eeskujuks igal rahvuslikul koosvibimisel.

Heaks eeskujuks osutub ka Södertälje Eesti Laskespordi Klubi oma tublide klubiliikmetega. Seda esmajoones laskespordi alal üha paremate tulemuste saavutamisel, kuid ka eesti noorte kaasatõmbamisel laskevõistlusteks ja rahvuslikel kokkutulekuil.

Võistluste tagajärjed olid järgmised:

Laskevõistlused sõjaväe vintpüssist 300 meetrilt rahvusvahelistele märklaudadele:

1. Södertälje Eesti Laskespordi Klubi meeskond, koosseisus: Jan Tüksammel 205 p, Ants Tüksammel 200 p, Ago Talvar 198 p, Hans Kenas 196 p, ja Ants Paas 196 p Kokku 995 silma.

2. Malmö Eesti Laskurklubi Kütt—i meeskond, koosseisus: Johnny Kivimets 198 p, Eduard Lessing 197 p, Elmar Paal 193 p, Enn Kaldjärv 174 p ja Paul Tundo 165 p. Kokku 927 silma.

Laskevõistlused väikesekaliibrilisest vintpüssist 50 meetrilt 3 x 20 lasku.

1. Södertälje meeskond, koosseisus: Jan Tüksammel 523 p, Ants Tüksammel 509 p, Eugen Tiits 486 p, Ago Talvar 478 p, ja Ants Paas 476 p. Kokku 2472 silma.

2. Malmö meeskond, koosseisus: Johnny Kivimets 518 p, Johannes Prison 509 p, Paul Tundo 484 p, Enn Kaldjärv 459 p ja Rein Kaldjärv 447 p. Kokku 2417 silma.

PETE

Eesti nooruse fond Kanadasse

TORONTO (EPL) — Skautmastrite Kogu Kanada Koondis ja gaiderite koondise liikmed arutasid oma klubiõhtul tuleviku väljavaateid ja ledisid, et on vajadus alalise eesti nooruse fondi ellukutsumise järgi. Peale vastavaid eeltöid võttis Skautmastrite Koondise üldkoosolek vastu Eesti Nooruse Fondi Statuudi, mille kohaselt fondi eesmärgiks on eesti noorte, s.o. tuleviku eestluse kandjate tegevuse ja algatuste toetamine Kanadas.

Kaaluvaks teguriks nende toetuste määramisel on, et nende toetuste kaudu teenitakse eestluse viljelemise ja säilitamise eesmärke. Fondi asjaajajaks on Skautmastrite Koondise juhatus ja sissetulekuiks vabatahtlikud annetused.

Sel puhul märgib Ermi Soomet muuhulgas: Enamik segaabieludest järgmises sugupõlves ei anna lisa eesti noortele. Vöörkeelsetes koolides hariduse saanud eestlaste abielud, kes elunevad väljaspool eestlaste keskusi ei suuda tihti oma lapsi kasvatada eesti keelt valdavaiks. Vastavalt sellele tuleb olemasolevad eesti noored tulevikus püüda kaasa tõmmata noorte organisatsioonidesse suhteliselt suuremas arvus kui seni. Selle eelduseks on tugevam majanduslik tagatis. Lisanduvaks ajendiks nähti ka tõika, et ajajooksul väheneb nende rahvusteadlike eestlaste arv, kes seni on toetanud noortetööd või rahvuskultuurilist ja rahvuspoliitilist tegevust majanduslikult.

†

Kodumaal jäädavalt lahkunud
õde ja tädi

Olga Hääl

n-na Lepik

* 4.12.1902 Abruka saarel
† 2.01.1973 Abruka saarel

Mälestavad kurbuses

MARIA ja VOLDEMAR
AINO ja HENRY
ELMAR ja ANNA-LISA
pojaga
HEINO
UNO

"Muru kasvab mulla pääle,
sinililled silmadele . . ."

†

Oma armastatud kolleegi ja
õpetajat

Ella Meyer-Õunapuu'd

mälestavad

END. TALLINNA LINNA
TÜTARLASTE
KOMMERTSGÜMNAASIUMI
õpetajad ja õpilased

†

Koitjärve Perenaiste Ringist
igavesti lahkunud kaastöölist

Ella Meyer-Õunapuu'd

mälestavad

ENDLA HANSEN
ERIKA KAING
KARIN KARASK
LUULE KARRO
EVI LEPIK
LYDIA MARIPUU
IRMA MERELAID
AINO MIKS
GEENI OJASOO
HELMI OJAVESKI
TAMARA PÕLDER
HILJA RANDMAA
ROOSI RAUD
IRA SIKKAR
LEIDA SOPPI
OLGA SOOMER
MARTA SÄKKI
ANITA TOBRO
ELLA TOOMUS
ELVI TUULA
LIINE WEST

Leinateateid

†

Pika ja raske haiguse järele
lahkus

Helene Ojasoo

N-na Einmann

Sünd. 24. 12. 1898 Tapal
Surn 6. 1. 1973 Tallinnas

Mälestavad valusas leinas

ÕDE ANNA
TÜTRED perekondadega
Eestis
POEG
perekonnaga Rootsis

Aeg annab muud Sul tagasi
Ei ema südant ilalgi.

†

Oma armast vilistlast

Jüri Piiroja

mälestab sügavalt leinates

EESTI ÜLIÕPILASTE SELTS

†

O/a vanameest

Jüri Piiroja

mälestavad lainas

EÜS-i COETUSED
1925-II ja 1926-I

†

Oma kauaaegset liiget

Ella Meyer-Õunapuu'd

mälestavad lainas

KOITJÄRVE SIHTASUTUS
TALLINNA LIPKONNA
SÕPRADE SELTS

KIRIKLIKE teated

EEL KIRIK

STOCKHOLM: Peapiiskopliku kog. peajumalat. 14/1 kl. 15 Jakobis, kog. õp., laulur.

EESTI AP. ÕIG. KIRIK

STOCKHOLM: Püha Nikolai Peakirik, 14/1 kl. 11 liturgia, usukannataja ja esimese eesti piiskopi Platoni ning kaasmärtrite mälest.

VABAKIRIKUD

STOCKHOLM: Ansgarii, Kungsholmsg. 23, jumalat. 14/ 1kl. 16, Issanda surma mälest.

STOCKHOLM: Nelipühi Kirik, Brå vallag. 11, jumalat. 14/1 kl. 11. Nils Kastberg, koor ja noored. Vabakirikute ühine palve 17/1 ja 18/1 kl. 19 ning 20/1 kl. 18.

STOCKHOLM: Norrmalmi Bapt.-Kirik, Norrtullsg. 37, 14/1 kl. 15 jumalat., H. Saraoja ja A. Roos.

ALINGSÅS: KFUM, Östra Kyrkog. 8 B, jumalat. 14/1 kl. 11, Albert Hell, soololaule.

BORÅS: Blåbandi saalis, Stjärnsköldsg. 5 jumalat. 21/1 kl. 10, Lauri noored Stockholmist laulavad-tunnistavad. 20/1 kl. 18 kog. aasta peakoosolek.

ESKILSTUNA: Elimi kapellis, Hallenig. 2 jumalat. 14/1 kl. 15, O. Targama.

GÖTEBORG: Blå Bandeti saalis, Erik Dahlbergsg. 10 jumalat. 14/1 kl. 11, lühitunnistused.

GÖTEBORG: Smyrna Eesti kog., Parkgatan 1, 13/1 kl. 18.30 kog. tund. 14/1 kl. 15 jumalat., samal ajal pühapäevakool. Eelteade: Pealinna noorte kvartett kaastegev jumalat. 20/1 ja 21/1.

HALMSTAD: Bapt.-Kirik, Karl XI Väg 49 jumalat. 13/1 kl. 16, A. Vaim, V. Kubja.

HELSINGBORG: Slottshagskyrkan, Långvinkelsg. 26, sissekäik pargist. jumalat. 14/1 kl. 14, A. Vaim.

NORRKÖPINGING: Tabernaakel Kungsg. 26, jumalat. 14/1 kl. 13, E Raud jt. Betania, Bräddg. 54 palvet. 13/1 kl. 17, kõnet ja laulu helilindilt.

Kohaliku elu

STOCKHOLM

Inglise keel pensionäridele

Eesti pensionäride ühing Stockholmis korraldab inglise keele kursuse pensionäridele. Kursuse algus ja osavõtjate registreerimine toimub 22. jaan. kl. 12 Eesti majas väikeses saalis, Walling. 34. Ka mitteliikmed on teretulnud. Kursuse tasu 20:-. Lähemaid andmeid annab Rudolf Kuutma, tel. 64 07 64.

Ajusurm

Algus lk. 1

ajusurnud isiku ravi. Nii kaua kui süda lööb ja veri ringleb peab ravi edasi kestma, kuigi aju funktsioonid on täielikult ja lõplikult katkenud.

Rootsi Arstidepäeval oli ajusurma probleem üks akuutsemaid küsimusi. Seal toodi näiteks üks 25-aastane noor Huddinge haiglas, keda saaks päästa maksa siirdistutamisega, mida aga ei saa teostada seaduste tõttu — kõlbulikku maksa saaks võtta vaid ajusurnud inimeselt. Välismaal, kus seadusandlus on ajakohasem, on elu päästev operatsioon aga võimalik ja teostatav.

Armast

Leida Kaaman'i

mälestavad kurbuses tema
I surma-aastapäeval 15. jaanuaril

ABIKAASA
POEG PEREKONNAGA

Eskilstuna kooli ja Viru jõulupidu

Kauniks traditsiooniks saanud Täienduskooli ja Viru lipkonna jõulupidu toimus ka seekord KFUM-i pidusaalis möödunud pühapäeval. Teadagi oli kohvilaudades ettekandeid jälgiv publik rohkearvuline.

Jõulupuu algas seekord pisut "teistmoodi", kuna jõuluevangeeliumi luges ette Eskilstunas külasviibiv Göteborgi Eesti Algkooli teise klassi õpilane Reet Palm, tehes seda tundmusega ja pealeköige veel peast. Järgnes fantastika-teemaline lühinäidend "Külalised Veenuselt", kusjuures tähelepanu äratasid päris "kosmoslikud kostüümid" ja toredad lavadekoratsioonid.

Teiste ettekannete osas esinesid edukalt Viru lipkonna noored, Alar Lange klarnetipalad Mart Kiiveri klaverisaatel, Milvi Linki lauluettekanded Virve Reinarti gitarrisaatel ning lühisketshid. Täienduskooli õpilane Liisa Aus esitas klaveril kaks pla ja jõululauludega esinesid kooli mudilased.

Muidugi oli kohal jõuluvana, kelle kohta võib öelda, et ta hääl kuidagiviisi meenutas Täienduskooli hoolekogu esimehe Ants Pahvi oma. . .

Kohvilaua eest hoolitsesivirgad perenaised, hr. V. Reinart luges katkendi Tammsaare "Tõest ja Õigusest", lauldi ühislaule ja lõppsõna ütles hoolekogu esimees Ants Pahv.

Lõpuks aga väike ääremärkus. Teadagi on jõulupuu lastele ja seoses sellega väike kihin-kahin, jõuluvana ootuseärevus jne. täiesti omal kohal. Teisalt jälle tuleb arvestada sellega, et Täienduskooli mudilased ja Viru noored on peaaegu kogu sügissemestri vältel oma esinemisi ette valmistanud, sooviga, et need ka täies ulatuses publikuni jõuaksid. Ja publik omakorda on huvitatud ettekantava kuuldavusest. Seega oleks soovitav, et järgmisel korral esinemiste ajaks õnnestuks vaigistada pisi-mudilasi — kes seekord kippusid esitatavat omapoolsete kommentaaridega segama. (EPL/JA).

Võitlus

Algus lk. 1

Vladimiri kurikuulsas vanglas peetakse kinni leedulast R. Dragunast. Ta alustas koos teistega näljatreigi võimatute elutingimuste pärast neljale määratud kongis, kus kinni peetakse vange palju enam.

Mordva orjalaagris on kinni leedulane Petras Pauljaitis, sünd. 1904. Õppinud omal ajal Roomas, omandas ta seal filosoofia doktorikraadi. Saksa okup. ajal oli ta Leedus Jurbarskase gümnaasimus õpetajaks, juhtides samal ajal põrandaalust tegevust. Tema õpilased tõmbasid Leedu aastapäeval, 16. veebr. 1942 saksa gestapo hoonele Leedu rahvuslipu.

Kui saabus Vene okupatsioon, jäi Pauljaitis kohale ja jatkas võitlust põranda all Leedu eest. 26 tema õpilast astusid liikmeks Leedu vabadusvõitluse liitu. Paluljaitis ise toimetas põrandaalust org-i lehte "Vabadusele". Vene okupatsioonivõimud said asjale jälile, Pauljaitis vangistati ja sai 25 a. orjalaagirt.

Stalini surma järele sai ta 1956 vabaks. Haridusekohast tööd temale ei võimaldatud. Ta töötas Kaunases kütjana, kuna keeldus maha tegemast leedu rahvuslikke tegelasi. Viimase nõude täitmisel oleks ta saanud töötada õpetajana.

1957 arreteeriti ta uuesti süüdistusega põrandaaluse töö pärast, mis ta olevat teinud Kaunases politehnilise instituudi üliõpilaste keskel. Arreteeritruna ja orjalaagrisse saadetuna tuli tal sinna jääda vähemalt 15 aastaks, s.o. ajaks, mis temal esimese karituse ajal jäi kandmata. Lisaks oli ta uuesti kohtu all koos rea üliõpilastega.

12. aprillil 1958 möisteti temale Leedu vabadusvõitluse jatkamise pärast ülemkohtus uuesti 25 aastat. 7 kohtu all olnud üliõpilast said igaüks 1 kuni 10 a. vangistust.

Pauljaitise karitust vähendati hiljem 15 aastale, tingituna uuest karistusnormidest. Ta peaks vabanema 12. aprillil 1973, olles 69 a. vana. Oma elust on ta 25 aastat istunud Vene vanglates ja orjalaagrites ja olnud 6 aastat põranda all teguisemas, neist 4 aastat Saksa okupatsiooni ajal.

See on üksik näide vabadusvõitlejaist, keda annab aeg ja uued põlved järjest juurde.

A. Abakov sai 5 a. vangistust selle eest, et ta oli saatnud nõuk. vene lehtedele kirja olukordade paljastamisega ja et ta oli postitanud ka kirja president Nixonile.

Kuidas Vene võim suhtub kirikusse, sellest näide Leedust. Nimelt vallandati kohalt õpetajannana töötanud O. Brilene pärast seda, kui koolis oli teatavaks saanud, et tema lapsed olid käinud katoliku kirikus. Asi tuli avalikuks ülesvõtte kaudu, mis oli võetud lastest kirikus ja mis oli kogemata unustatud kooli raamatukogust laenutatud raamatu vahele.

● **Minneapolises USA-s tähitas 60-aastast sünnipäeva kohalik seltskonnategelane ja televisiooni filmiala toimetaja Endel Kuik. Ta on elavalt kaasa töötanud ka eesti ajakirjanduses, samuti on ta Minneapolises moodustanud teatritrupi.**

Üksikule härrale

KORTER

1 tuba ja köök, meeleldi pensionär või üliõpilane.
Tel. Göteborg, 031/20 30 36.

LISATÖÖ VÕIMALUS

Eesti Maja Stockholmis otsib tublit perenaise asetäitjat, kes on nõus 4—8 päeva kuu jooksul töötama perenaise vabade päevade ajal. Töötingimuste ja muude küsimuste suhtes palume kontakti võtta perenaisega — tel. 21 81 34 või majavanemaga — tel. 11 47 77.

A/S EESTI MAJA

GÖTEBORGI EESTLASED!

Pühapäevakool algab homme, 14. jaan. kl. 15 Smyrna koguduse majas, sissekäik Parkgatan 1 (kuulutus uksel).

Jumalateenistused igal pühapäeval kl. 15.

Jumalateenistustel 20/1 kl. 18.30 ja 21/1 kl. 15 kaastegev "Pealinna Noorte Kvartett".

Teretulemast. Jumalast õnnistatud Uut Aastat soovides:

Smyrna Eesti Kogudus

Vaba eestlaskonna informatsioonileht

EESTI PÄEVALEHT

Ilmub kolmapäeviti ja laupäeviti

Rootsi televisiooniprogramm

TV Lördag

9.00 Jak. Färg. 2. I Bagdad.
9.15 Röster från vårt land om vår arbetslöshet.
Suomenkieliset ohjelmat:
Finskspråkiga program:
10.00—11.10 ...kansan paras on päämäärämme... Televisio-ohjelma huippu-urheilusta, yleisöstä, urheilijoista, johtajista, niistä vapaaehtoisista urheilun harrastajista, jotka osallistuvat urheiluun saamatta siitä välitöntä tai välillistä hyötyä, sekä niistä jotka saavat.
... folkets bästa är vårt mål... Färg. Om toppidrott, publik, idrottsmän och ledare.
Textat på svenska.
16.30 Vardagsliv i huvudstaden — sett av Elias Martin och hans krets. Konstfilm av Gustaf Näsström och Lennart Ehrenborg.
17.00 Arvingarna. Färg. Engelsk serie om ett släktföretag där maktkamp och personliga relationer spelar en avgörande roll för firmans framtid. Del 1.
I rollerna: Jean Anderson, Glyn Owen, Richard Easton, Hilary Tindall, Dominic Christian, Nicola Moloney, Robin Chadwick, Jennifer Wilson, Julia Goodman.
17.50 Helgmålsringning. Färg. Från Lidingö kyrka, kyrkoherde Anders Thidevall.
17.55 Meddelanden.
18.00 TV-nytt, väder.
18.05 Aktuellt i veckan. Färg. Textat.
18.30 Nauru — världens rikaste land? Färg. Engelskt reportage från den lilla ön i Stilla Havet.
19.00 Teskedsgumman och sagofolket. Färg.
19.30 Brödbärarskan. Färg. Del 9.
I rollerna: Marine Sarcey, Sim, Philippe Leotard.
20.00 Nancy och Lee i Las Vegas. Färg. En film om och kring Lee Hazlewoods och Nancy Sinatras show på Hotel Riviera i Las Vegas av Torbjörn Axelman och Lee Hazlewood.
21.00 Aktuellt med TV-nytt, sport, väder.
21.30 Djurfångst i arktisk vildmark. Färg.
22.20 TV-nytt, väder.
22.25—23.40 McCloud. Färg. Amerikansk kriminalserie. 1. Yrkesmördaren.
I rollerna: Dennis Weaver, J. D. Cannon, Terry Carter, Diana Muldaur, Patrick O'Neal, Richard Dane.

TELEVISION 2

16.05 Onedin-linjen. Färg. 15. Sista given. Repris.
16.55 Skåpet. Färg. Textat.
17.25 TV-nytt, väder.
17.30 Flickan med hunden. Färg.
17.35 Mumlan. Färg. Lite skoj med Gösta Ekman och Lena Söderblom.
18.00 Livets källor. Färg. Rysk film i två avsnitt.
18.30 Leonardo da Vinci. Färg. Italiensk serie. 3. Leonardo målar "Nattvarden" i klostret Santa Maria delle Grazie i Milano.
19.30 Rapport med TV-nytt, väder, sport.
20.00 Ett resande teatersällskap. Färg. Fritt efter August Blanche och andra samtida berättare. Del 4. De bräder som föreställer världen. Manus och regi: Bernt Callenbo.
I rollerna: Georg Rydeberg, Rolf Skoglund, Karin Kavli, Claes Thelander, Gun Robertson, Carl Billquist, Tor Isedal, Anna Sällström, Arne Källerud, Ingrid Sandgren, Erik Hammar, Sif Ruud, Hans Strååt, Sture Ericsson, Sten Hedlund, Gunnel Sporr.
21.00 Eva. Italiensk-fransk långfilm från 1962. Regi: Joseph Losey.
I rollerna: Jeanne Moreau och Stanley Baker.
22.40—22.45 TV-nytt, väder.

TV Söndag

Suomenkieliset ohjelmat:
Finskspråkiga program:
10.00 Uutisviikko.
Nyhetsveckan.
10.25 Kosinta. Anton Tsehovin pienoisnäytelmä, suomentanut Juhani Konkka, kavaus Mauno Kuusla, äänitys Birgitta Ohralahti, lavastus Arto Rautvuori, ohjaus Mirjam Himberg.
Frieriet — pjäs av Anton Tjechov.
I rollerna: Toivo Mäkälä, Anja Pohjola, Tauno Söder.
Textat på svenska.
10.50—11.00 Keski-suomen kasvot. Terveyssisar Maija-Leena Yli-Krekola Keuruulta Erkki Tarvaisen haastateltavana.
Porträtt. Hälsosyster Maija-Lena Yli-Krekola intervjuas.
Textat på svenska.
16.00 Jazz — Rolf Ericsons kvintett. Färg.
16.30 Fokus: Amnesty international.
17.00 August i Strömbacka. Förre bruksinspektoren August Hahne i Strömbacka, Hälsingland, porträtteras av Sven Jerstedt och Bengt Kimbré.
17.30 Landet runt.
17.55 Meddelanden.
18.00 TV-nytt, väder.
18.05 Sånger om Jesus. Färg. Vittnesbörd i ton av unga kristna.
Medverk: Anders Eriksson, sång, Anette Eriksson, piano, Per-Olof Karlsson, sång och gitarr, Dan Rönnkvist, bas, Per Eriksson, trummor.
18.30 Busters miljoner. Amerikansk komedi från 1925 med Buster Keaton.
19.30 Frihetens asyl. Färg. Reportage från klostret Montserat, aktuellt genom senaste tidens politiska händelser i Spanien.
20.10 Ett köpmanshus i skärgården. Färg. TV-serie av Olle Mattson efter en roman av Emilie Flygare-Carlén. Kapitel III: Holt i ve och vända samt Den främmande kaptenen.
I rollerna: Ulf Brunnberg, Agneta Bolme, Toralv Maurstad, Essy Persson, Ernst Günther, Ulla Jacobsson, Hans Ernback, Berta Hall, Sten-Åke Cederhök, Jan Nygren, Ulf Palme, Sven Wollter, Claes Esphagen, Nina Scenna, Hans Råstam, Georg Adelly, Pia Rydwall.
21.00 Aktuellt med TV-nyit, väder.
21.30 ca Sportspegeln.
22.00 Världen i fokus: Terrorvapen. Den moderna krigföringen blir allt omänskligare. Nu krävs nya internationella konventioner för att skydda människan. Svenska regeringen tar initiativ i FN och hos Internationella Röda Korset. Stridsmedel som napalm, växtgifter och militära terrorvapen, som riktas mot civilbefolkningen, måste förbjudas.
22.40—22.45 TV-nytt, väder.

TELEVISION 2

14.30 Mästarmöte. Färg. Peter Thörgensen, Danmark, och Sten Hebert, Sverige, möts i biljard. Åke Brolin kommenterar.
15.30 Generalernas Peru. Färg. Frank Hirschfeldt, Åke Ortmark och fotografen Björn Bondeson skildrar det peruanska experimentet: en militärregim med sociala ambitioner.
16.15 Bel Ami. Färg. Engelsk TV-serie efter Guy de Maupassants roman. Del 2, Clotilde.
Medverk: Robin Ellis, Elvi Hale, Peter Sallis, Garfield Morgan, Arthur Pentelow, Robert Sansom, John Bryans m fl.
17.00 Sant och sånt. 3. Om såpbubblor, flytande rakblad, oljeskadade fåglar och om vad det är i godis och hur man gör det.
17.25 TV-nytt, väder.
17.30 Flickan med hunden. Färg.
17.35 Boppe Loppe och den galna familjen i det lustiga huset. Färg. Serie av Åke Arenhill och Monica Kjellander. Kapitel 2: Om hoppande bönor, hoppande tänder, loppor och elefanter.
18.00 Den hemliga verkligheten. Färg. Av Annamaria och Kay Pollak. Del 7. Strafflandet.
I rollerna: Claes Elefalk, Hans-Erik Stenborg, Peter Lindgren, Pia Arnell, Bertil Norström.
18.30 Drömfabriken AB. Färg.
19.30 Rapport med TV-nytt, väder, sport.
20.10 Svarta fötter. Färg. Dansk underhållning byggd på den amerikanske tecknaren och författaren Shel Silversteins sånger och bilder.
Medverk: Birte Tove, Ulf Pihlgaard, Eddie Skoller, Klaus Ryskjaer och Björn Müller.
20.40 Bilderburken. Färg. Carl-Uno Sjöblom visar filmer tagna av det svenska folket.
21.00 Puertoricaner i Amerika. "Young Lords" kallar sig en organisation som kämpar för att tillvarata de i USA bosatta puertoricanernas rättigheter.
21.40 Musik i landskapet Bohuslän. Färg.
22.15 TV-nytt, väder.
22.20—23.15 Rymmare. Färg. 12. "Vad ska vi ta oss till med George?"
I rollerna: Bryan Marshall, Mary Healy, Hilary Dwyer, David Daker, Bill Stewart.

TV Måndag

Skol-TV:
8.30—8.50 Studieorientering för åk 6. Att välja tillvalsämne. Mellanstadiet.
9.05—9.15 Switch on! 16. Lågstadiet.
9.20—9.40 På de brittiska öarna åk 5. 1. London — en världsstad. Mellanstadiet.
9.45—10.00 Förr i världen. 1. Land. Lågstadiet.
10.10—10.30 Värda och hjälpa. Ulf 11 år ligger på sjukhus. Högstadiet.
10.35—10.55 Afrika idag åk 6. 1. Hos familjerna Chileshe och Chiathenta i Zambia. Mellanstadiet.
12.00—12.20 Latinamerika — en kontinent i krig. Färg. 2. Sveltens region. Högstadiet.
14.30—14.50 Musik 1 åk 1, prog. 4. Lärarprogram 2. Lågstadiet.
16.30—16.55 Radio — hur radioprogram kommer till.
17.55 Meddelanden.
18.00 TV-nytt, väder.
18.05 Deckare u p a. Färg. 2. Hästkapplöpningen.
18.30 Halvsju. Färg.
19.30 Näsan. Färg. Politisk komedi av Werner Aspenström. Uppslaget till pjäsen kommer från Gogols berömda novell om ämbetsmannen som förlorar sin näsa. Regi: Bengt Lagerkvist.
I rollerna: Carl-Gustaf Lindstedt, Birgitta Valberg, Tommy Johnsson, Marie Göranzon, Gunnar Björnstrand, Dagmar Olsson, Linnéa Hillberg, Olof Buckard, Gunnar Olsson, Hans Klinga, Nils Eklund, Mille Schmidt.
20.30 Auktion på Harstena. Färg. En berättelse om en ö och dess människor med utgångspunkt från en sommarauktion på ett skärgårdshemman och med hjälp av en gammal Prins Wilhelm-film.
21.00 Aktuellt med TV-nytt.
21.30 Väder.
21.35 Med buller och bång. Färg. Bullret är ett av våra stora miljöhot, kanske det mest svårbemästrade.
22.15—22.20 TV-nytt, väder.

TELEVISION 2

17.25 TV-nytt, väder.
17.30 Flickan med hunden. Färg.
17.35 Hubert. Färg. Tre sagor för de yngsta om en kille som kan hitta på fantastiska maskiner.
18.00 Naturväktarna. Färg. Carl Edelstam, Pelle Palm och Nils Dahlbeck tittar på insända filmer. Programledare: Swiss Östgren.
18.30 Skrattkammaren.
18.50 Ställ upp. Färg. TV 2:s talangjakt landet runt. I kväll: Norrbotten från Piteå. Programledare: Roger Johnson.
19.20 Riksblandning.
19.30 Rapport med TV-nytt och väder.
20.00 Våra folksjukdomar. Färg. 2. Migrän.
20.30 Teddybjörn-ligan. Färg.
20.55 Anslagstavlan. Färg.
21.00 All vår början bliver svår. 65 proc av Englands barn läser och skriver normalt. De övriga har olika slags svårigheter. Var man bor och i vilken socialklass man råkar vara född har stor betydelse för de möjligheter man får.
21.50 TV-nytt, väder.
21.55—22.50 Rymmare. Färg. Sista delen: Det är slut nu, Billy Boy.

TV Tisdag

Skol-TV:
8.30—8.50 Naturkunskap åk 1. 8. Havsvågor och havsströmmar. Gymnasiet.
9.00—9.20 Föremålen berättar. 2. Skeppet. Mellanstadiet.
10.00 Switch on! 16. Lågstadiet.
10.10—10.30 Vi i världen åk 3. Färg. 2. Runt som ett klot. Lågstadiet.
12.00 Matematik åk 4. 1. Decimaltal 1. Mellanstadiet.
12.20—12.40 Vid Medelhavet. Färg. Högstadiet.
12.45—13.05 Förnuft och känsla. 1. 1700-tal. Gymnasiet.
13.10—13.35 I Latinamerika åk 6. Färg. 1. Latinamerikanska bilder. Mellanstadiet.
14.30—14.50 Musik 5. Program 2 för lärare. Mellanstadiet.
16.30—16.45 Daghemmet och den elektriska draken. Färg. Tredje delen i en tecknad serie av Peter Csihas och Bodil Malmsten. Berättare: Stig Grybe. Musik: Lars Erstrand.
17.55 Meddelanden.
18.00 TV-nytt, väder.
18.05 Träff Isak. Färg. Start för ett nytt sportmagasin för alla åldrar med stavhopparen Kjell Isaksson som programledare.
18.30 Halvsju. Färg.
19.30 Världen i fokus. Färg.
20.00 Arvingarna — engelsk serie. Del 2. Färg.
I rollerna: Glyn Owen, Richard Easton, Robin Chadwick, Jennifer Wilson, Derek Benfield, Jean Anderson, Hilary Tindall, Sarah Grazebrook, Julia Goodman.
20.50 Unga musiker. Färg. Cellisten Ulla Vrethammar spelar musik av F. Francoeur och I. Albeniz. Vid flygeln: Hans Fagius.
21.00 Aktuellt med TV-nytt.
21.30 Väder.
21.35 Scener bakom scenen. Färg. Intryck från vardagslivet på jubilerande Stockholms-Operan, förmedlade av Ralph M. Evers.
22.10—22.15 TV-nytt, väder.

TELEVISION 2

17.25 TV-nytt, väder.
17.30 Flickan med hunden. Färg.
17.35 Hubert. Färg.
18.00 Zikkaron. Färg. En filmallegori om människans utveckling, skildrad i animerade bilder av Laurent Coderre.
18.10 Spela gitarr med Uffe och Tabbe. Färg.
18.30 Skrattkammaren.
18.50 Ute. Färg. Skidåkarna — ett folk med hjul. Jollesegling — en januarisport. Fritidsredaktionen i Luleå ser på utealctiviteter denna mannaminnets konstigaste vinter.
19.20 Riksblandning.
19.30 Rapport med TV-nytt och väder.
20.00 Puttes tipsråd. Färg. Veckans stryktipskupong presenteras av Putte Kock.
20.05 Tre filmer med Thor Modéen: 3. Pensionat Paradiset. Svensk filmfars från 1936. Regi: Weyler Hildebrand.
I rollerna: Thor Modéen, Calle Hagman, Nisse Ericson, Maritta Marke, Lili Ziedner, Julia Caesar.
21.20 Dokument utifrån. Färg. Internationella reportage.
22.00 Behöver Kina frälsas? Färg. Ett program om västerländsk mission och religionspolitik i Kina under 1900-talet av Bengt Götegård och PeÅ Holmqvist. För första gången i ett TV-program berättar Kinamissionären om sina erfarenheter, sin syn på den kinesiska revolutionen, missionskritiken och kyrkans framtid i Kina.
Medverk. bl a Donald MacInnis, New York, Aadel Brun-Tschudi och Sverre Holt, Oslo, Elfie Källberg, Jonas Jonason, Robert Heeger och Anders Lennartsson.
22.40—22.45 TV-nytt, väder.

TV Onsdag

Skol-TV:
9.20—9.40 Vi världen åk 3. Färg. 2. Runt som ett klot. Lågstadiet.
10.10 Afrika idag åk 6. 2. One Zambia — one nation. Mellanstadiet.
10.35—11.00 Föda och matspjälkning. 1. Alle mans krämpor. Högstadiet.
12.20—12.40 Latinamerika — en kontinent i krig. Färg. 2. Sveltens region. Högstadiet.
14.30—14.50 Bildens språk. 1. En bildad man. Högstadiet.
16.30—17.00 Barnens halvtimme. Färg. Den västtyska kasperdockfilmen Björn, Björn dansa presenteras av Ulf-Håkan Jansson.
17.55 Meddelanden.
18.00 TV-nytt, väder.
18.05 Pan Tau. Färg. 7. Kommer tillbaka.
18.30 Halvsju. Färg.
19.30 Stanna till ett tag! Färg. Holländskt reportage om exploatering av vildmarksområden i Indonesien och Venezuela. Berättare: Bengt Feldreich.
20.20 Jag reste ett monument. Polsk kortfilm om en bonde som byggde sin egen väg.
20.35 En roliger dans. Färg. Spelmansmusik och folkdans på ångbåtsudden i Orsa med Ovansiljans byalag.
21.00 Aktuellt med TV-nytt.
21.30 Väder.
21.35 Rättegången i Liege — italienskt TV-spel. En nybliven mor anklagas för att ha dödat sitt svårt missbildade barn. Barmhärtighetsgärning eller mord?
I rollerna: Lucilla Morlacchi, Andreina Pagnani, Manlio Guardabassi, Renzo Palmer, Antonio Battistella.
23.00—23.05 TV-nytt, väder.

TELEVISION 2

17.25 TV-nytt, väder.
17.30 Lejonet Krasse, hunden Dill och deras vänner i kryddgården. Färg.
17.35 Hubert. Färg.
18.00 Charlie Chan på operan. Regi: H. Bruce Humberstone.
I rollerna: Warner Oland, Boris Karloff, Keye Luke.
19.05 Operation havsutter. Färg. Hur det gick till när man flyttade en koloni havsuttrar från Aleuterna sydväst om Alaska till tryggare vatten. Sammanlagt 359 havsuttrar transporterades under sommaren 1968 den långa vägen över Stilla havet.
19.25 Riksblandning.
19.30 Rapport med TV-nytt och väder.
20.00 Makt på spel. Del 4. Färg.
Medverk. Frej Lindqvist, Bibi Andersson, Olof Bergström, John Zacharias, Per-Axel Arosenius, Hans Bendrik, Jan Bergquist, Ole Blegel, Johannes Brost, Inger Burman, Dennis Dahlsten, Lars Edström, Sven-Eric Gamble, Palle Granditsky, Helge Hagerman, Maj-Britt Lindholm, Henry Meyer, Claude Stephenson, Olof Thunberg, Håkan Westergren.
21.00 Olja — än sen då? Färg. Reportage av Anette Carlsson och Per Grevér från Stavanger — centrum för jakten på den norska nordsjöoljan.
21.30 Polska folkdanser. I ett program från Norge får vi se den polska nationalensemblen Slask framföra traditionella folkdanser.
22.05—22.10 TV-nytt, väder.

Noorel abielupaaril on esimesel aastal kolmikud. Järgmisel aastal sünnivad kaksikud ja kolmandal abieluaastal ainult üks laps.

Ohkab mees kergendatult: "Jumal tänatud, juba hakkab järele andma!"